

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Інститут міжнародних відносин

ФЛІССАК КОСТЯНТИН АНДРІЙОВИЧ

УДК 339.9

**Методологічні засади та механізми економічної дипломатії в
інтеграції України до світового господарства**

Спеціальність: 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Київ – 2018

Дисертація на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант доктор економічних наук, професор
Вергун Володимир Антонович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України,
професор кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії наук України
Білорус Олег Григорович,
ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України",
головний науковий співробітник відділу економічної теорії

доктор економічних наук, професор
Мальський Маркіян Зіновійович,
Львівський національний університет імені Івана Франка МОН України,
декан факультету міжнародних відносин,
професор кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби

доктор економічних наук, професор
Кістерський Леонід Леонідович,
Інститут міжнародного ділового співробітництва,
директор

Захист відбудеться «5» березня 2018 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.02 в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1, зал засідань вченої ради

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12

Автореферат розісланий «2» лютого 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

Р.Д. Стаканов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток світового господарства та міжнародних економічних відносин надав нові можливості представникам бізнесу, сприяючи виникненню нових та подальшому розвитку існуючих напрямів інтернаціоналізації господарської діяльності. Водночас дана тенденція супроводжується загостренням конкуренції між представниками різних країн, що змушує шукати додаткові конкурентні переваги. Виникнення зазначеної проблеми зумовлює необхідність активізації зусиль на даному напрямку з боку національних держав. Враховуючи наростаючий дефіцит низки матеріальних, сировинних та фінансових ресурсів, питання захисту національних інтересів набуває стратегічного характеру. Однією з найбільш ефективних форм реалізації кроків по захисту власних інтересів стала економічна дипломатія.

Як різновид діяльності держав та її інституцій дипломатія вже тривалий час застосовується з метою захисту та просування національних інтересів у міжнародних відносинах. Зокрема, різко зросло навантаження на дипломатичних агентів країни в частині вирішення економічних проблем та сприяння потребам суб'єктів бізнесу власної держави, а відповідна проблематика отримала розвиток ще і на багатосторонньому рівні, сприяючи поглибленню як міжнародного економічного партнерства, так і конкуренції.

Окремі аспекти обґрунтування теоретичних положень функціонування економічної дипломатії знайшли відображення в працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: А.-К.Амарей, А.Н.Барковський, Р.Барстон, Н.Бейн, Г.Р.Беррідж, Д.Болдуїн, В.А.Вергун, С.Вулкок, К.Гамільтон, Л.Д.Градобітова, Н.М.Грущинська, П.Девіс, Д.А.Дегтерьов, А.Джеймс, Т.В.Зонова, І.Д.Іванов, Л.М.Капіца, Г.Каррон де ла Каррьер, М.Костецькі, Р.Кулсейт, Р.Ленгхорн, Д.Лі, О.Е.Ліхачов, І.Р.Мавланов, А.А.Мардашев, О.Нарай, І.О.Орнатський, Е.Поттер, К.С.Рана, О.Г.Савойський, А.Уотсон, А.С.Філіпенко, Б.Хокінг, В.Д.Щетінін.

Деякі різновиди економічної дипломатії в специфічних галузевих сферах її діяльності розглядалися в працях відомих фахівців, серед яких: М.Є.Богучарський, Р.Вілкінсон, Г.Вінгем, Т.Герон, І.С.Гумарова, А.З.Дорошкевич, С.З.Жизнін, І.С.Жукова, Дж.Керзон, С.В.Корсунський, Дж.Крум, З.О.Луцишин, С.МакГуайр, М.Маргелов, Дж.Оделл, І.Г.Пашковська, Дж.Пігман, В.В.Самойленко, Р.Худек, А.І.Шевцов.

Проблемам практичного використання економічної дипломатії або окремих її компонентів присвячені роботи, авторами яких є: П.Баранай, П.ван Бергейк, О.Г.Білорус, Г.Дікгойер, Л.Зуйдема, Л.Л.Кістерський, А.Г.Кримінські, П.Лозовські, М.З.Мальський, К.Мархєвка-Бартковьяк, Е.Молендовські, В.Самарцев, Є.І.Сафроньова, Л.М.Федякіна, А.Фотига, О.Шаров, В.Шлямін, М.Якоп.

Поряд з тим, не применшуючи значення досліджень усіх зазначених науковців, можна констатувати, що функціонування економічної дипломатії

України та окремих її механізмів, перспективи та потенціал їх використання в контексті поглиблення інтеграції держави в світову економіку є позбавленими єдиного теоретико-методологічного базису з чітко конкретизованим понятійно-категоріальним апаратом, систематизованими інструментами та розумінням спектру їх можливостей. Це означає, що теорія економічної дипломатії містить резерви інтенсифікації євроінтеграційних устремлінь України та є недостатньо розкритою з точки зору методологічного апарату міжнародних економічних відносин. Недостатньо обґрунтовано застосування термінологічного та понятійного апарату економічної дипломатії. Актуальність та вагомість зазначених проблем, необхідність їх вирішення обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили мету і завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася в межах комплексної науково-дослідної теми Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка "Україна в міжнародних інтеграційних процесах" (Державний реєстраційний номер 11БФ048-01) та комплексної наукової програми Київського національного університету імені Тараса Шевченка "Модернізація суспільного розвитку України в умовах світових процесів глобалізації" (2011-2015 рр.). Впродовж 2011-2013 рр. дослідження по темі дисертації виконувалось в межах науково-дослідної теми кафедри міжнародних фінансів Тернопільського національного економічного університету "Розвиток міжнародних партнерських відносин та просування інтересів України" (державний реєстраційний номер 0110U008606); зокрема автором виконано розділи "Моделі формування міжнародних партнерських відносин між підприємствами країн Європи" та "Захист та просування інтересів України інструментами економічної дипломатії".

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розробка теоретико-методологічних положень сутності феномену економічної дипломатії як важливої складової сучасних міжнародних економічних відносин, її засад, механізмів та принципів функціонування в процесі інтеграції України до світового господарства.

Виходячи з мети дослідження, в роботі поставлені наступні конкретні завдання:

- проаналізувати специфіку формування та розвитку економічної дипломатії в системі наукових знань, актуалізувати визначення категорії "економічна дипломатія" на предмет відповідності реаліям міжнародних економічних відносин ХХІ століття;
- розкрити сутність сучасних теоретико-методологічних концепцій економічної дипломатії та виявити їх взаємозв'язок з практичними аспектами формування відповідних механізмів в економіці України та ряду інших держав;
- ідентифікувати інституційні рівні економічної дипломатії на основі їх діалектичного взаємозв'язку;

- проаналізувати вітчизняну практику розвитку дипломатичних механізмів підтримки і координації зовнішньоекономічної діяльності та просування національних інтересів за кордоном, узагальнити та систематизувати методологічні засади практичного функціонування зазначених механізмів;

- з'ясувати основні галузеві та територіально-регіональні вектори економічної дипломатії України;

- дослідити практичну імплементацію принципів та положень економічної дипломатії України у забезпеченні її інтересів в енергетичному сегменті ЗЕД;

- ідентифікувати та систематизувати пріоритети вітчизняного дипломатичного супроводу зовнішньоекономічної діяльності України у фінансовій сфері;

- аналітично узагальнити досвід функціонування механізмів економічної дипломатії провідних країн світу та ЄС в контексті його імплементації в Україні;

- відстежити вплив економічної дипломатії на міжнародні інтеграційні процеси, в яких бере участь Україна, визначити перспективи їх розвитку;

- запропонувати методику визначення ефективності економічної дипломатії та оцінки потенціалу її розвитку в зовнішньоторговельних та інвестиційних контактах із зарубіжними партнерами;

- дослідити та систематизувати приховані можливості нових векторів економічної активності України у зовнішній сфері для їх реалізації засобами економічної дипломатії;

- розробити комплекс практичних заходів, спрямованих на комплексне та ефективне забезпечення національних інтересів України механізмами економічної дипломатії в процесі інтеграції вітчизняної економіки до світового господарства.

Об'єктом дослідження є інтеграційні процеси світової економіки в умовах глобальної нестабільності, закономірності та особливості їх прояву на національному рівні.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методологічні засади, механізми та закономірності функціонування системи економічної дипломатії в умовах інтеграції України до світового господарства.

Методи дослідження. Методологічний апарат дослідження базується на застосуванні принципу єдності теорії та практики; теоретичною основою послужили праці вітчизняних та зарубіжних науковців. Для досягнення поставленої перед роботою мети на різних етапах дослідження були використані наступні наукові методи: *історико-логічний* та *діалектичний* (при дослідженні сутності економічної дипломатії, специфіки її формування та розвитку, визначенні рівнів її існування та взаємозв'язок між ними: пп. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1); *структурно-логічний* (при вивченні вітчизняної специфіки економічної дипломатії впродовж всього часу її функціонування: пп. 2.2, 2.3); *наукової абстракції, аналізу та синтезу, кількісного та якісного компаративного аналізу* (для ідентифікації основних галузевих та територіальних векторів економічної дипломатії України, при дослідженні досвіду та специфіки економічної дипломатії зарубіжних країн: п. 3, 4), *економіко-матема-*

тичного моделювання, трендового аналізу, екстраполяції та евристичного аналізу (при з'ясуванні впливу економічної дипломатії на міжнародні інтеграційні процеси за участю України, визначенні їх перспектив: пп. 5.1; для визначення результативності модифікування національних моделей економічної дипломатії відносно різних напрямків та аспектів зовнішньоекономічної діяльності держави: пп. 5.2, 5.3, 6.2); впродовж всього дослідження використовувались методи *індукції* та *дедукції* (в тому числі для визначення перспектив та можливостей використання механізмів економічної дипломатії України щодо її євроінтеграції: пп. 6.1, 6.3), а також *статистичний* та *графічний* (для обробки і узагальнення статистичних даних та їх подальшого ілюстрування з метою більшої наочності в таблицях та графіках: п.3, 4, 5, 6).

Інформаційну базу дослідження склали: законодавчі, нормативні, офіційні та статистичні документи міжнародних організацій, іноземних держав та України, її міністерств та відомств, монографічні дослідження, наукові публікації у вітчизняних та зарубіжних виданнях, матеріали профільних інтернет-ресурсів, спеціальні періодичні видання, а також дані власних досліджень автора з проблематики економічної дипломатії.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці нових методологічних засад до системного дослідження економічної дипломатії України, що дало можливість обґрунтувати її зростаюче значення для національної економіки в контексті інтеграції до світового господарства та визначити її місце і роль в системі наукових знань про міжнародні економічні відносини. При цьому в процесі дослідження одержано такі нові найбільш суттєві наукові результати, які розкривають особистий внесок автора у розробку проблеми та характеризують новизну роботи:

вперше:

- на основі системного підходу, діалектичної взаємодії одиничного (держава), особливого (регіональні інституційні об'єднання та організації) і загального (світовий, глобальний рівень) запропоновано цілісну авторську концепцію суті, субординації та ролі економічної дипломатії в комплексній системі наукових знань про світове господарство і міжнародні економічні відносини в умовах глобалізації. Визначено її теоретичне підґрунтя та методологічні засади в контексті забезпечення інтеграції України до світового господарства. Зокрема доведено, що економічна дипломатія є відносно самостійною сферою діяльності, а на рівні теоретичного аналізу – окремою категорією та науковим напрямом з власним об'єктом, предметом, методологією та методами дослідження. Встановлені і розкриті принципи формування, функції, місце та роль суб'єктів економічної дипломатії в міжнародних господарських стосунках, економічних процесах та обґрунтовано її інституційне, нормативне і організаційне забезпечення. Це дозволило сформулювати методологічні засади розвитку і функціонування системи економічної дипломатії України з виходом на формування практичних механізмів реалізації

ефективної інтеграції держави в систему міжнародних економічних відносин. З'ясовано, що методологічні принципи економічної дипломатії формуються на основі сучасних течій, шкіл і теорій світового господарства і міжнародних економічних відносин, міжнародного бізнесу, зокрема, неокласичних, неокейнсіанських та неоінституційних;

- запропоновано методику оцінки результативності економічної дипломатії України на основі об'єктивних кількісних показників розвитку вітчизняної економіки, стану і динаміки її співробітництва із зарубіжними партнерами. Доведено, що поєднання методів економіко-математичного моделювання і евристичного аналізу дає можливість здійснити обґрунтування вибору оптимальної на даний час моделі практичної організації механізмів економічної дипломатії України, орієнтованої на забезпечення зваженої конкурентно-інтеграційної активності держави. Такий результат стає можливим на основі ідентифікації існуючих тенденцій зовнішньоекономічної діяльності країни та подальшим їх співставленням з розвитком торговельно-економічного та фінансового партнерства з іншими державами;

- розроблено систему економіко-математичних моделей для визначення рівня взаємозалежності показників фінансового забезпечення державою функціонування дипломатичних механізмів у зовнішньоекономічному співробітництві і результативних оцінок діяльності країни та її окремих економічних суб'єктів у зазначеній сфері. На підставі сформованих економетричних моделей результативності зовнішньоекономічної діяльності України з'ясовано характер функціональних зв'язків фінансового забезпечення механізмів економічної дипломатії та підсумкових показників реалізації ЗЕД держави;

удосконалено:

- визначення категорії "економічна дипломатія": на основі емпіричного аналізу її запропоновано трактувати як взаємопов'язану та спільну діяльність органів державної влади, різнорівневих підприємницьких структур, фінансово-економічних установ, неурядових та міжнародних організацій, спрямовану на відстоювання власних економічних інтересів, забезпечення конкурентних переваг, створення сприятливих умов у зовнішньоекономічній діяльності як для національної економіки в цілому, так і для окремих її суб'єктів, посилення існуючих та формування нових позитивних соціально-економічних результатів з використанням дипломатичних механізмів та інструментів. Доведено, що така дефініція досліджуваної категорії розкриває сутність предмету, явища чи процесу і, як абстрактне узагальнююче поняття, віддзеркалює систему економічних відносин між різнорівневими суб'єктами;

- структуру механізму сучасної економічної дипломатії на основі узагальнення світового досвіду функціонування її механізмів із виокремленням моделей організації (економічної пріоритетності, частково-об'єднаної, об'єднаної та делегування завдань третім сторонам), що дозволило чітко ідентифікувати функції та завдання,

виконувані органами державної влади, які належать до головних учасників системи національної економічної дипломатії, а також створити необхідний науковий базис для подальшого використання цієї структурної ланки міжнародних економічних відносин України. Доведено, що важливими складовими економічного успіху досліджених країн на світовій арені стали, по-перше, створення в системі органів державної виконавчої влади спеціалізованих структур, в тому числі за кордоном, уповноважених на реалізацію стратегічних завдань національної економічної дипломатії, по-друге, поширення практики страхування та кредитування експортно-імпортних, інвестиційних та коопераційних операцій, які мають значення для здійснення національних інтересів;

- теоретичні підходи до енергетичної дипломатії як окремої складової економічної дипломатії; з'ясовано специфіку діяльності профільних суб'єктів економічної дипломатії з метою створення сприятливих умов для реалізації експортних можливостей вітчизняних підприємств-виробників енергоресурсів; визначено перспективи участі українських представників у формуванні регіональної та глобальної енергетичної мережі та інфраструктури; конкретизовано методологічні принципи відносно дипломатичного супроводу важливих міжнародних енергетичних проєктів;

- методологічні засади систематизації існуючого досвіду особливостей економічної дипломатії зарубіжних країн, які ґрунтуються на сучасних теоріях міжнародної торгівлі, міжнародного інвестування, інституцій, асиметрії, невизначеності і ризиків. Встановлено, що опосередкованими даними, які дозволяють вести мову про ефективність економічної дипломатії країни, є результати її зовнішньоекономічної діяльності, головними з яких виступають кількісні та вартісні обсяги зовнішньої торгівлі товарами і послугами, обсяги ввезених та вивезених інвестицій, структура органів, відповідальних за економічну дипломатію всередині країни, наявність (відсутність) мережі профільних представництв за кордоном і системи державної підтримки зовнішньоекономічної діяльності її національних суб'єктів;

- на основі використання загальнонаукових методологічних принципів здійснено діалектичне відображення процесів, закономірностей і суперечностей становлення та функціонування системи економічної дипломатії в Україні на практиці. Розроблено комплекс заходів, орієнтованих на забезпечення реалізації стратегічної цілі України – євроінтеграції – інструментарієм та механізмами економічної дипломатії. Зокрема, обґрунтовано необхідність розгортання мережі закордонних економічних представництв держави з повноваженнями дипломатичного забезпечення просування вітчизняних інтересів у контактах із зарубіжними партнерами, а також комплексного захисту від потенційно загрозливих чи недобросовісних кроків як стосовно окремих суб'єктів підприємницької діяльності України, так і проти галузей або економіки держави в цілому. Визначено принципи роботи та основні завдання зазначених представництв з позицій забезпечення ефективності участі України у міжнародних економічних відносинах.

набули подальшого розвитку:

- теоретико-методологічні підходи до виокремлення рівнів економічної дипломатії: аргументовано використання з метою теоретичного аналізу двостороннього та багатостороннього форматів міждержавних економічних контактів, який поділено на регіональний, груповий та універсальний; встановлено сутнісні риси діалектичного взаємозв'язку між зазначеними рівнями. Це дає підстави обґрунтувати динаміку міжнародного економічного партнерства з акцентом на трансформацію двосторонніх контактів у багатосторонні, а також визначення передумов виникнення та розвитку міжнародних інституційних об'єднань інтеграційного профілю;
- дослідження специфіки вітчизняного досвіду розвитку дипломатичних механізмів підтримки зовнішньоекономічної діяльності та просування національних інтересів за кордоном, що дало підстави визначити і науково обґрунтувати об'єктивний характер пріоритетних напрямів галузевого та територіального спрямування зусиль економічної дипломатії України. З'ясовано, що в регіональному розрізі значний нерозкритий потенціал для України за умови належного використання економічної дипломатії мають Близький Схід, Південна та Південно-східна Азія, Північна та Південна Африка, Латинська Америка; на білатеральному рівні доцільним є посилення підтримки економічних відносин інструментами та механізмами економічної дипломатії з такими країнами як ФРН, КНР, Білорусь, Польща, Туреччина, Індія, Іспанія, Італія;
- виокремлення особливостей підтримки та супроводу інвестиційних та фінансово-кредитних складових зовнішньоекономічної діяльності України інструментарієм економічної дипломатії. Обґрунтовано, що головними напрямками зусиль економічної дипломатії тут є інтенсифікація співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями і міжнародними регіональними банками розвитку з метою залучення в українську економіку необхідних зовнішніх фінансово-кредитних ресурсів та своєчасне погашення або реструктуризація зовнішнього боргу і зовнішніх запозичень;
- оцінювання стану інтеграційних процесів за участю України з позицій визначення ефективності сучасної вітчизняної економічної дипломатії відносно підтримки та супроводу міждержавної взаємодії з представниками ЄС та постсоціалістичними країнами. Емпірично доведено, що недостатній рівень дипломатичної підтримки в економічній сфері, по-перше, є чинником, який гальмує євроінтеграцію України, по-друге, позбавляє нашу державу можливостей реалізовувати власний потенціал на зарубіжних ринках, по-третє, дає можливість ідентифікувати слабкі місця в співпраці України з ЄС, що можуть стати потенційними перешкодами у процесах євроінтеграції нашої країни, по-четверте, дозволяє виокремити пріоритетні лінії функціонування економічної дипломатії за сферами, умовами, забезпеченням та механізмами реалізації національних інтересів в інтеграції до ЄС і світового господарства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення, висновки і рекомендації, отримані автором в процесі дослідження та сформульовані в дисертації, можуть служити методологічною базою для подальших досліджень проблематики економічної дипломатії в теоретичній сфері та для розробки і вдосконалення ефективних механізмів національної стратегії захисту та просування національних інтересів у процесі розвитку міжнародних економічних відносин із зарубіжними партнерами в практичній діяльності.

Наукові розробки, висновки і практичні рекомендації автора були використані: Управлінням зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження №123-1/01-10-1 від 04.03.2013 р.), Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (довідка про впровадження №4304-04/392 від 30.04.2013 р.), Посольством України у Федеративній Республіці Німеччина (довідка про впровадження № 61212/ 36-200-1360 від 08.10.2013 р.), Управлінням зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва Закарпатської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження №05.1–06.67 від 04.02.2014 р.), Управлінням стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка про впровадження № 305/2 від 13.07.2015 р.), Комітетом у закордонних справах Верховної Ради України (довідка про впровадження № 04-20/12-1151(282916) від 13.11.2015 р.).

Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі при викладанні дисциплін "Міжнародний бізнес", "Галузеві аспекти міжнародного бізнесу", "Дипломатичне забезпечення міжнародного бізнесу", "Кроскультурний менеджмент", "Ділові переговори в міжнародному бізнесі" в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка про впровадження № 048/11-487 від 14.12.2016 р.) та при викладанні дисциплін "Економічна дипломатія", "Міжнародні організації", "Дипломатична та консульська служба", "Дипломатичний протокол та етикет" в Тернопільському національному економічному університеті (довідка про впровадження № 126-06/2416 від 25.11.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дана дисертація є одноосібно виконаною науковою роботою, а всі отримані наукові положення, висновки та рекомендації, які становлять наукову новизну та виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті положення та висновки, які є результатом особистої роботи автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідались і обговорювались на 32 міжнародних і всеукраїнських конференціях та інших наукових й науково-практичних заходах. Серед них, зокрема: Міжнародна науково-практична конференція «Особливості організації менеджменту інноваційної діяльності в умовах регіону» (м. Тернопіль, 2009 р.), VII, VIII, IX, X міжнародна науково-практична конференція молодих вчених "Економічний і соціальний

розвиток України в ХХІ ст.: національна ідентичність та тенденції глобалізації" (м. Тернопіль, 2010-2013 рр.), Міжнародна науково-практична конференція "Ökonomische Weltkonjunktur und die internationale Mobilität der Produktionsfaktoren" (м. Тернопіль – м. Дрезден, ФРН, 2010 р.), I, II, III, IV, V Наукова конференція молодих вчених "Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: фінансові стратегії та інституційні системи міжнародного співробітництва" (м. Тернопіль, 2010-2014 рр.), Круглий стіл "Підготовка фахівців за спеціальністю «Державна служба» в контексті адміністративної реформи" (м. Тернопіль, 2011 р.), Круглий стіл "Ефективність міжнародних інтеграційних процесів" (м. Київ, 2012 р.), Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених "Міжнародна економіка у ХХІ ст." (м. Тернопіль, 2013 р.), Науково-практична конференція "Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки" (м. Тернопіль, 2013 р.), Міжнародна науково-практична конференція "Основні моделі участі України в інтеграційних процесах на теренах СНД" (м. Київ, 2013 р.), Науково-практична конференція "Актуальні питання сучасної світової економіки і міжнародних економічних відносин" (м. Київ, 2013 р.), XI, XII, XIII Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених "Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ ст.: національна візія та виклики глобалізації" (м. Тернопіль, 2014-2016 рр.), II Всеукраїнська наукова інтернет-конференція "Україна у геоeкономічному просторі: глобальні виклики, сучасні тренди розвитку та соціокультурні трансформації" (м. Тернопіль, 2014 р.), Науково-практична конференція "Підвищення стійкості економіки: національний та глобальний виміри" (м. Київ, 2014 р.), Наукова конференція "Сучасні тенденції розвитку світових фінансів" (м. Київ, 2015 р.), Наукова конференція "Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах" (м. Київ, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (м. Київ, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція "Зовнішня політика і дипломатія: український і світовий досвід" (м. Київ, 2015 р.), Міжнародна наукова конференція "Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization" (м. Клайпеда, Литва, 2016 р.), XI науково-практична конференція молодих вчених "Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин" (м. Харків, 2016 р.), III Міжнародна заочна науково-практична конференція "Наука ХХІ ст.: актуальні напрямки розвитку" (м. Самара, РФ, 2016 р.), Міжнародна конференція "Мега-тренди світового розвитку та економічні перспективи України" (м. Київ, 2016 р.), Міжнародна науково-практична конференція "Innovative Potential of Socio-Economic Systems: the Challenges of the Global World" (м. Лісабон, Португалія, 2016 р.), VII Міжнародна науково-практична конференція «Безпека в умовах сучасних трансформацій міжнародної системи: виклики та перспективи» (м. Львів, 2016 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано в 59 наукових публікаціях загальним обсягом 106 друк. арк., у тому числі: 2 одноосібних монографії (58,6 друк. арк.), 3 навчальних посібники (1 одноосібний обсягом 25,6 друк. арк., частка автора в інших – 2,7 друк. арк.), 53 наукових статті, з них 24 у фахових економічних виданнях (в т.ч. 18 – у наукових фахових виданнях України обсягом 9,6 друк. арк., 6 статей – у зарубіжних фахових виданнях і наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз обсягом 4,1 друк. арк.), 2 статті в інших наукових виданнях та 28 тез наукових доповідей обсягом 5,5 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, шести розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 420 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 37 рисунків на 34 сторінках, 48 таблиць на 50 сторінках та 18 додатків на 75 сторінках, список використаних джерел налічує 697 найменувань на 67 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, висвітлено стан її наукової розробки, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи, визначено методологічну основу і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано відомості про особистий внесок здобувача та апробацію.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади функціонування економічної дипломатії**» науково обґрунтовано сутнісну природу економічної дипломатії як складової системи сучасних міжнародних економічних відносин; запропоновано авторський підхід до тлумачення досліджуваної категорії. Зокрема, економічна дипломатія визначена як взаємопов'язана та спільна діяльність органів державної влади, різнорівневих підприємницьких структур, фінансово-економічних установ, неурядових та міжнародних організацій, спрямована на відстоювання власних економічних інтересів, забезпечення конкурентних переваг, створення сприятливих умов у зовнішньоекономічній діяльності як для національної економіки в цілому, так і для окремих її суб'єктів, посилення існуючих та формування нових позитивних соціально-економічних результатів з використанням дипломатичних механізмів та інструментів. Дане визначення категорії економічної дипломатії країни в контексті ідентифікації її місця в системі економічної науки спрямоване на усунення неоднорідності трактувань із зміщенням розуміння її об'єкту і предмету в інші галузі наукових знань та деформації практичного потенціалу застосування дипломатичного інструментарію для реалізації стратегічних цілей експортно-імпортової, інвестиційної і фінансової діяльності держави.

З'ясовано, що під поняттям «економічна дипломатія» розуміють по-перше, цілеспрямовану діяльність держави та відповідних інституцій у конкретному

напрямі щодо реалізації поставлених завдань та досягнення стратегічних цілей; по-друге, інструмент для реалізації поставлених завдань та досягнення стратегічних цілей на певному напрямі; по-третє, окрему сферу науки в теорії міжнародних економічних відносин та міжнародної діяльності. Тобто визначення сутності економічної дипломатії охоплює три її грані з властивими їм принципами, функціями, завданнями, методами, об'єктами та суб'єктами (рис. 1).

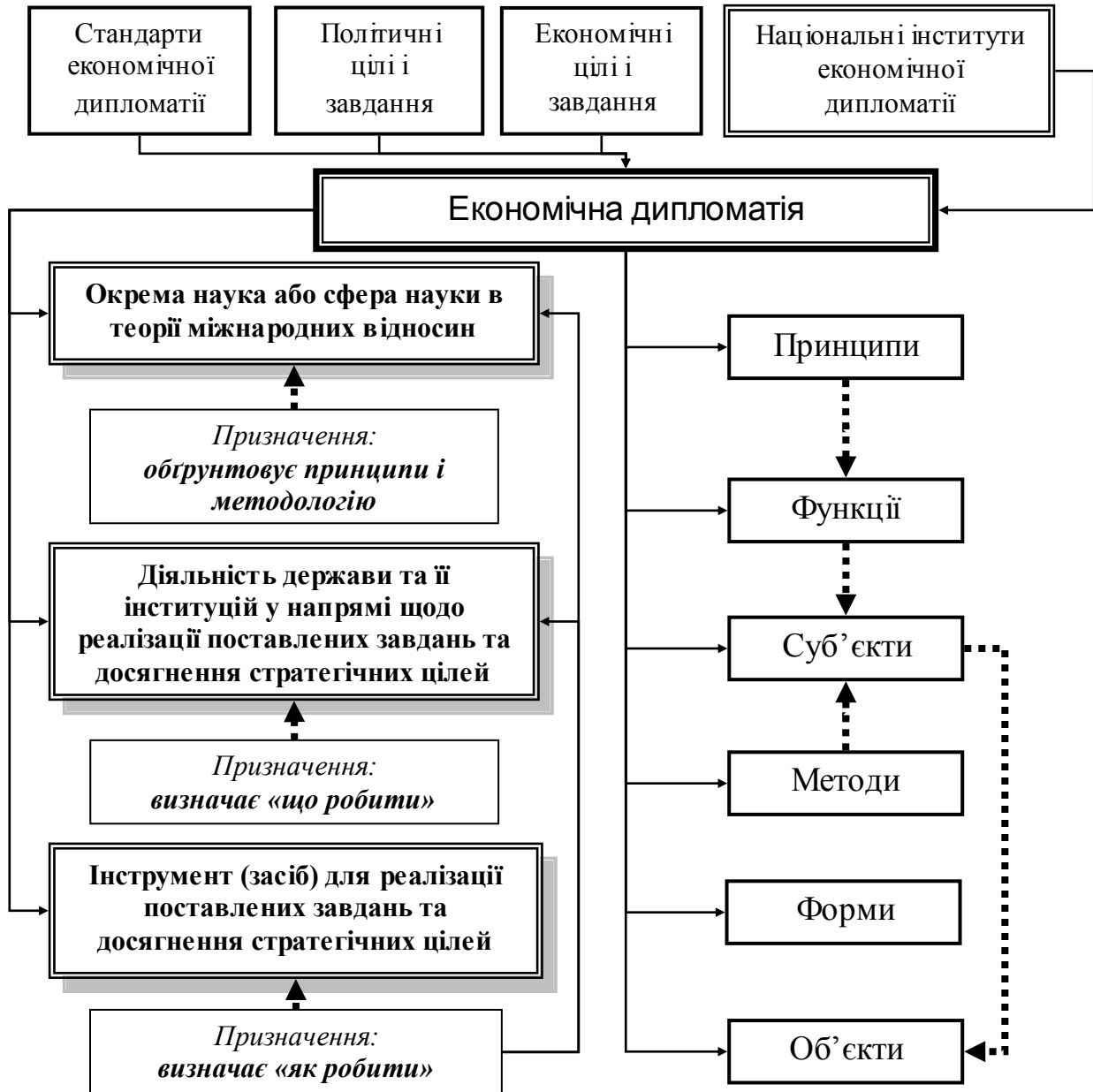

Рис. 1. Структурно-логічна схема системи економічної дипломатії (розроблено автором)

Функціями економічної дипломатії як специфічної діяльності держави і відповідних інституцій, є: захист національних інтересів; підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки; забезпечення рівноправних та недискримінаційних умов інтеграції в світове господарство; стимулювання експорту і експортної експансії на зовнішні ринки; стимулювання ефективного інвестиційного партнерства; моніторинг стану співробітництва вітчизняного бізнесу з зарубіжними партнерами на предмет своєчасного виявлення конфронтаційних ризиків та їх

попередження; врегулювання торгових протиріч і торговельних суперечок. Функціями економічної дипломатії як засобу або інструменту для реалізації поставлених завдань та досягнення стратегічних цілей є: представницька; інформаційна; аналітична; організаційна; презентаційна; комунікативна або переговорна; стимулююча; превентивна. До функцій економічної дипломатії як окремої галузі науки в міжнародних відносинах і міжнародному співробітництві відносяться: пізнавальна або гносеологічна, методологічна, нормативна, прогностична.

Самостійне місце в структурі економічної дипломатії займають її *суб'єкти*, тобто ті юридичні (зрідка фізичні) особи та повноважні представники держави, які наділені правами, обов'язками та відповідальністю щодо забезпечення функціонування економічної дипломатії.

Встановлено, що сьогодні практично всі держави, які розвивають дипломатичну підтримку та супровід ЗЕД своїх суб'єктів, використовують 4 основних варіації моделей організації економічної дипломатії, зокрема: 1) економічної пріоритетності; 2) частково-об'єднану; 3) об'єднану; 4) передачі (делегування) завдань з організації торговельно-економічних зв'язків третім сторонам. Модель економічної пріоритетності передбачає створення в структурі органів виконавчої влади конкретних держав двох органів – МЗС та міністерства зовнішньої торгівлі (зовнішньоекономічних зв'язків), а торговельне представництво створюється як незалежний від дипломатичного представництва підрозділ, що підпорядкований галузевому міністерству. Частково-об'єднана модель, передбачає спільну роботу з розвитку торговельно-економічних відносин МЗС та міністерством економіки. При цьому в дипломатичному представництві акредитуючої країни у державі перебування виокремлюється окремий підрозділ, який перебуває в подвійному підпорядкуванні – у МЗС та Міністерства економіки (або їх аналогів), є частково незалежним від дипломатичної місії, має свій бюджет, а пріоритети діяльності визначаються міністерством економіки. Об'єднана модель являє собою розвинений комплекс двосторонніх торговельно-економічних зв'язків під егідою МЗС, яке виступає головним координатором просування економічних інтересів держави на міжнародному рівні. Воно ж визначає пріоритети, розробляє і реалізує стратегію у співробітництві з урядовими організаціями і органами виконавчої влади в країні перебування дипломатичних представництв. При цьому торговельні представництва можуть функціонувати як їх економічний підрозділ або не створюватись взагалі, обмежившись кількома штатними працівниками посольства, на яких покладено відповідальність за економічну проблематику.

У другому розділі «**Інституційні основи механізму економічної дипломатії України**» обґрунтовано, що рівні економічної дипломатії перебувають у діалектичному взаємозв'язку: по мірі накопичення кількісних змін у розвитку міжнародних відносин на двосторонньому рівні нерідко їх учасники переходять на якісно новий ступінь – багатосторонній. У той же час, еволюція мультилатерального рівня призводить до поглиблення вже існуючих білатеральних відносин або утворення

нових. При цьому у багатосторонній економічній дипломатії можна виокремити регіональний, груповий та універсальний рівні.

Доведено, що важливим аспектом в механізмі економічної дипломатії є роль держави, оскільки суб'єкти господарювання мають можливість виступати реальним актором економічної дипломатії лише на її макрорівні, так як її мезо- і, тим більше, макрорівень знаходяться в полі можливого впливу суто держави, а якісне наповнення економічної дипломатії може набувати істотних відмінностей залежно від країни (рис. 2). При цьому реалізація економічної дипломатії України повинна забезпечуватись, з одного боку, інститутами законодавчої влади, центральними та регіональними органами виконавчої влади, з іншого – безпосередньо суб'єктами ЗЕД, які є експортерами та імпортерами продукції і послуг, партнерами в інвестиційному співробітництві та кооперації.

Рис. 2. Механізм взаємодії національних інститутів економічної дипломатії України (розроблено автором)

Констатовано, що досягнення цілей, поставлених перед економічною дипломатією є можливим за умови співпраці і взаємодії всіх причетних до цього інститутів. Одночасно позитивний кінцевий результат від ЗЕД повинні отримувати самі підприємницькі структури, при цьому формування необхідних рамкових умов для таких результатів в значній мірі слід покласти на економічну дипломатію. Інститути державної законодавчої та виконавчої влади можуть реалізовувати

завдання у сфері економічної дипломатії як безпосередньо в Україні, так і через роботу закордонних представництв, а рівень ефективності економічної дипломатії перебуває в прямій залежності від стану її координації відповідними державними інституціями.

У третьому розділі «Диверсифікація функціональної структури механізму економічної дипломатії України» досліджено і визначено, що інтереси економічної дипломатії формуються в залежності від досягнутих результатів експортно-імпоротної діяльності України як у взаємодії з країнами-партнерами чи інтеграційними угрупованнями, так і з орієнтацією виходу на нові стратегічні цілі щодо завоювання нових ніш і освоєння нових сегментів на міжнародних ринках (рис. 3). Пріоритетним напрямом для економічної дипломатії тут є вектор ЄС Серед інших векторів економічної дипломатії в географічному напрямі слід звернути увагу на співробітництво з країнами Азії і, в першу чергу, з Китаєм, Індією, Туреччиною, Іраном. Перспективними, але на даний час недостатньо ефективними, є напрями співпраці з Америкою та Африкою.

Рис. 3. Напрями і сфери функціонування механізму економічної дипломатії (розроблено автором)

ЗЕД України впродовж останніх років, зміни у її векторах, наявність існуючих проблем у структурі і обсягах експорту та імпорту, негативні тенденції у залученні та використанні іноземних інвестицій в економіці України, Угода про асоціацію між Україною та ЄС актуалізують питання диверсифікації української економіки, її зовнішньоекономічних відносин, а отже і економічної дипломатії. Основними причинами, які змушують активізувати зусилля щодо зазначеної диверсифікації, є: 1) незадовільна динаміка експортно-імпортних операцій; 2) вплив іноземних інвестицій з України; 3) недостатнє використання потенційних можливостей в отриманні фінансових вигод; 4) необхідність зменшення ризиків.

Диверсифікація ЗЕД та економічної дипломатії України повинна бути націлена насамперед на стимулювання прагнення її суб'єктів зміцнити свої позиції на зовнішніх ринках, своєчасно реагувати на зміни економічної кон'юнктури. При цьому пріоритетами даної диверсифікації розглядаємо наступні: 1) активізацію експортної експансії на освоєних зовнішніх ринках; 2) вихід на нові зовнішні ринки географічно і в товарному розрізі; 3) вжиття заходів щодо зниження ризиків негативного впливу коливань кон'юнктури на міжнародних ринках; 4) подальшу оптимізацію імпорту в контексті підвищення рівня техніко-технологічної та інвестиційної складової. Особливу роль повинні відіграти механізми підтримки, розвитку і стимулювання експорту, із одночасним суттєвим підвищенням методологічного, організаційного, структурного і кадрового рівнів економічної дипломатії.

Констатовано роль енергетичної складової в сучасній економічній дипломатії та наявність специфічного її різновиду – енергетичної дипломатії, первинні значення і роль якої залежать від: 1) енергетичного потенціалу, потужностей і експортних можливостей країни в частині енергоносіїв (експортний інтерес); 2) стану енергозабезпечення, енергетичних потреб і дефіциту енергоносіїв (імпортний інтерес); 3) обсягів транзиту енергоносіїв (фінансовий інтерес). Вторинний рівень значення і ролі енергетичної дипломатії виходить з першого і стосується повного циклу виробництва і реалізації енергоносіїв. Він охоплює коло інтересів у сфері розвідки запасів природних первинних енергоносіїв, їх добування, переробки, збуту і транзиту. Зазначене включає, по-перше, залучення іноземних інвестицій на всіх стадіях освоєння енергоносіїв; по-друге, налагодження міжнародної кооперації у розглядуваній сфері. Таким чином, доведено, що основу енергетичної дипломатії формують економічні інтереси держави та окремих її суб'єктів.

З'ясовано, що до об'єктів фінансової складової економічної дипломатії у системі ЗЕД слід відносити фінансові аспекти: 1) зовнішньої торгівлі (ціновий і результативний її компоненти); 2) інвестиційного співробітництва; 3) міжнародної кооперації; 4) зовнішніх запозичень. Фінансовий напрям економічної дипломатії може бути реалізованим у комплексі заходів підтримки експорту та його експансії на зовнішніх ринках, у налагодженні інвестиційного партнерства та формування системи міжнародних коопераційних зв'язків. Окреме і самостійне місце при цьому

повинен посідати комплекс заходів з використання дипломатичного інструментарію стосовно зовнішніх запозичень, проблема яких на сьогоднішній день стоїть перед Україною особливо гостро.

Доведено, що зусилля економічної дипломатії в питаннях зовнішніх запозичень доцільно розподіляти за двома головними напрямками: *по-перше*, на інтенсифікацію співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями і міжнародними регіональними банками розвитку з метою залучення в українську економіку необхідних зовнішніх фінансово-кредитних ресурсів; *по-друге*, на погашення і реструктуризацію зовнішнього боргу і зовнішніх запозичень, іншими словами, на реалізацію ефективної боргової дипломатії. Комплексність охоплення всіх сегментів фінансової складової економічної дипломатії є запорукою попередження ризиків і виникнення небажаних проблемних ситуацій для держави, а також гарантування забезпечення національних економічних інтересів України.

У четвертому розділі «Світовий досвід функціонування економічної дипломатії» досліджено національну специфіку побудови та розвитку національних моделей економічної дипломатії окремих країн світу, а також визначено можливості використання зарубіжного досвіду в Україні.

Аргументовано, що розбіжності в поглядах на стадії формування теоретичних засад економічної дипломатії як науки, під впливом рішень національних урядів та законодавчо-нормативної системи кожної окремої країни, помножені на соціокультурні та цивілізаційні розбіжності народів, роблять реальною ситуацію, коли єдиної моделі організації практичної економічної дипломатії не існує. Держава або їх група самостійно обирають для себе ступінь її доцільності та варіант розвитку. На це впливає: 1) історична традиція використання економічної дипломатії для вирішення завдань власної зовнішньої політики та ЗЕД держави і її окремих суб'єктів; 2) належність до міжнародних інтеграційних об'єднань, на рівні яких нерідко розробляються єдині стандарти для багатьох аспектів діяльності країни (в т.ч. економічної дипломатії); 3) рівень соціально-економічного розвитку держави тощо.

Обґрунтовано, що першочергове значення з позиції вивчення світового досвіду економічної дипломатії має її використання: *по-перше*, в країнах Західної Європи, представники якої відіграють чільну роль в міжнародних політичних та економічних процесах; *по-друге*, країнами ЄС, як тими, що *ініціювали* його створення, так і тими, що *приєднались в подальшому*; *по-третє*, в країнах англосаксонського світу, держави якого значною мірою визначають економічне обличчя сучасного світу; *по-четверте*, в державах Азії, які продемонстрували значні темпи розвитку і змогли закріпитись в числі лідерів світової економіки.

Аналіз ЗЕД ФРН та Польщі, механізмів підтримки і просування національного бізнесу на зовнішні ринки засобами економічної дипломатії дає підстави стверджувати наступне: 1) входження країни до такої наднаціональної міжнародної організації як ЄС із досить жорсткою системою внутрішнього регламентування та

регулювання економічних процесів тільки посилило роль і значення економічної дипломатії; 2) функціонування економічної системи держави у економічному механізмі ЄС сприяло розширенню форм і методів дипломатичної підтримки експорту та просування національного бізнесу на конкурентні зовнішні ринки; 3) досвід підтвердив необхідність зміщення акцентів у функціонуванні закордонних дипломатичних представництв на економічну сферу із обов'язковим залученням фахівців даного профілю; 4) економічна дипломатія розглядається як важливий інструмент національної економічної безпеки; 5) використання дипломатичної підтримки економічних процесів дозволяє оптимізувати та поживити взаємодію з провідними міжнародними економічними організаціями. Корисною для України також вбачається польська практика ведення статистичного обліку дій, що безпосередньо входять до механізму економічної дипломатії та дозволяють сформулювати значний інформаційний масив, який може послужити для оцінки її ефективності.

Світовий досвід економічної дипломатії доводить, що її застосування може мати власні переваги та недоліки, які підлягають подальшій систематизації та узагальненню. До основних позицій її позитивного досвіду належать: 1) створення в структурі органів державної виконавчої влади спеціалізованої структури, своєрідного центру координації та відповідальності за ефективність ЗЕД країни; 2) наявність широкої мережі торговельних представництв за кордоном може сприяти підвищенню показників торговельно-економічного та інвестиційного партнерства з іншими країнами; 3) необхідним елементом державного механізму економічної дипломатії стає наявність однієї або декількох структур з правовим статусом суб'єкта підприємництва з участю в їх створенні та функціонуванні компетентних державних установ і спрямування їх діяльності на формування інформаційно-консалтингової, страхової та фінансової підтримки вітчизняного бізнесу на світовій арені та зарубіжного всередині країни; 4) економічна дипломатія може служити інструментом гео економічної активності держави та сприяти захисту й просуванню інтересів, не обмежених суто економічною площиною. В той же час нехтування даних рекомендацій може мати наступні негативні наслідки: 1) відсутність єдиного центру відповідальності призводить до розпорошення функцій та завдань між міністерствами та відомствами, генерує їх нераціональне дублювання та перемикає наявний потенціал у сфері економічної дипломатії з креативного русла на з'ясування пріоритетності між зазначеними органами у бюрократичній площині; 2) економія на створенні закордонних підрозділів служби економічної дипломатії чи недооцінка їх значення призводить до різкого послаблення на світових ринках конкурентних позицій представників країни в цілому, а отже і до втрат самої держави; 3) нехтування економічною дипломатією може стати причиною проблем країни в інших сферах діяльності, і в першу чергу, в питаннях зовнішньополітичних.

У п'ятому розділі «**Економіко-дипломатичний вимір ефективності інтеграційної активності України**» обґрунтовано, що для оцінки ефективності

економічної дипломатії України необхідним є визначення чинників, які відповідали б наступним критеріям: 1) носили об'єктивний характер; 2) мали кількісний вимір та підлягали оцінці з використанням економіко-математичних методів; 3) були релевантними відносно процесів економічної дипломатії. Серед даних, які повністю відповідають названим вимогам, в першу чергу державні видатки на функціонування механізму економічної дипломатії України (фінансування за рахунок державного бюджету). Для оцінки впливу обсягу державних видатків на результати ЗЕД та перевірки взаємозв'язків між ними, сформовано кореляційну матрицю. До кількісних результатів такої діяльності віднесено наступні показники: ВВП України, експорт товарів та послуг, їх імпорт, зовнішньоторговельний оборот в цілому та окремо по товарах та послугах, сума накопичених іноземних інвестицій в економіці України та українських – за кордоном. З метою підвищення достовірності розрахункових даних використано зазначені показники за період 1998-2015 рр. З'ясовано характер функціональних зв'язків між обсягами фінансування механізмів економічної дипломатії та результатами ЗЕД України, а на основі виконаних нами розрахунків сформовано систему економетричних моделей результатів ЗЕД України залежно від обсягів бюджетних асигнувань, призначених на фінансування складових, які ми відносимо до механізму економічної дипломатії (табл.1). На основі наведених розрахунків є підстави стверджувати, що без належного державного супроводу перспективи української експортно-імпоротної, міжнародної інвестиційної та коопераційної діяльності є вкрай сумнівно-суперечливими, в той же час механічне нарощення коштів, виділених на підтримку названих форм ЗЕД не гарантуватиме прямопропорційного підвищення їх результативності.

Аналіз засвідчив, що ефективність сучасного стану механізмів економічної дипломатії України є недостатньою. Про це свідчить наступне. *По-перше*, витрачання коштів державою на фінансування структур та дій, які належать до механізмів економічної дипломатії, не забезпечує належної віддачі у вигляді зовнішнь-економічних результатів. Особливо яскраво це помітно в частині залучення ПІІ в українську економіку. *По-друге*, механізми економічної дипломатії України у їх нинішньому вигляді не сприяють інтеграції нашої держави в світове господарство в цілому та в ЄС зокрема. При цьому залишення суб'єктів господарювання в складних внутрішніх умовах без належної підтримки та супроводу у зовнішніх торговельних відносинах може призвести до подальшого скорочення абсолютних значень національних товарів та послуг на міжнародних ринках. За такої умови зростання відносних показників інтеграційної активності не належить до позитивних ознак та не дає підстав стверджувати про формування позитивних тенденцій. *По-третє*, виникнення проблем у відносинах з однією з держав-учасниць СНД, з яким співпрацює Україна, не може служити достатнім поясненням зменшення економічних контактів з іншими членами даної структури. Особливо важливе це твердження в частині українського експорту, який має сильний зв'язок із значенням ВВП. Так, значне скорочення обсягів торговельних контактів з країнами СНД не може бути

списане винятково на конфронтаційний характер відносин з Росією та на внутрішні політичні проблеми нашої країни, оскільки за таких умов за межами розгляду залишаються наявні проблеми економічної дипломатії, які також мають місце у вітчизняних реаліях. По-четверте, з аналогічних причин функціонування механізмів економічної дипломатії слід визнати недостатнім в питаннях залучення іноземних інвестицій в Україну. Тим більше, що наявний потенціал дозволяє не просто здійснювати механічне збільшення вкладень зарубіжного капіталу в країну, але і вести системну роботу над залученням вітчизняних суб'єктів у міжнародні коопераційні мережі та тим самим створювати передумови для подальшого реформування економіки України.

Таблиця 1

Система економетричних моделей залежності результатів зовнішньоекономічної діяльності від обсягів відповідних бюджетних асигнувань

	Економетричні моделі	R ²	F
ВВП	$Y_1 = -72874,38 + 1130,8 \times X$	0,5464	19,2696
Експорт товарів	$Y_2 = -20483,3 + 386,9 \times X$	0,4755	14,5074
Експорт послуг	$Y_3 = -3022,674 + 72,338 \times X$	0,4472	12,9432
Імпорт товарів	$Y_4 = -39792,807 + 546,521 \times X$	0,5609	20,4388
Імпорт послуг	$Y_5 = -2509,256 + 41,701 \times X$	0,4162	11,4068
Зовнішньоторговельний оборот України в торгівлі товарами	$Y_6 = -60276,077 + 933,463 \times X$	0,5256	17,7294
Зовнішньоторговельний оборот України в торгівлі послугами	$Y_7 = -5531,93 + 114,039 \times X$	0,4381	12,4722
Загальний зовнішньоторговельний оборот України	$Y_8 = -65808,007 + 1047,502 \times X$	0,5197	17,3111

де Y_1 - Y_8 – залежні змінні, X – сума бюджетного асигнування, призначеного на фінансування механізму зовнішніх зносин та економічної дипломатії, R^2 – коефіцієнт детермінації, F – критерій Фішера

Джерело: розраховано та побудовано автором

Доведено, що реформування системи та механізмів економічної дипломатії України може змінити існуючі тенденції і забезпечити передумови для ефективного розвитку вітчизняної економіки та її тіснішого залучення в європейські та світові інтеграційні процеси. Для кількісної оцінки можливого впровадження частково-об'єднаної моделі економічної дипломатії здійснено обчислення двох сценаріїв, які, залежно від дії інших чинників, отримали умовне позначення "оптимістичного" та "песимістичного". При цьому, тим ціннішими є отримані результати, які свідчать, що, за умови належного реагування з боку держави та удосконалення економічної дипломатії, Україна може тільки за два роки, для яких робились обчислення, отримати як мінімум пом'якшення спадного тренду у ЗЕД, а як максимум – створити передумови для подолання зазначеної ситуації та сформувати базис для довготривалого зростання кількісних і якісних показників ЗЕД країни. Стосовно

наступних двох років, то, залежно від впливу кон'юнктурних та ряду інших ринкових чинників, реальними результатами удосконалення економічної дипломатії України буде отримання впродовж зазначеного періоду від вітчизняного експорту товарів на 3,4-6,6 млрд. дол. США більше, ніж за поточного стану справ, від експорту послуг – на 1,9-3,8 млрд. дол. США більше очікуваних значень. Таким чином можливий сумарний позитивний ефект по вітчизняному експорту оцінюється в 5,3-10,4 млрд. дол. США. Таким чином, за умови реалізації заходів економічної дипломатії, описаних в інших розділах даного дослідження, Україна отримає додаткові чинники позитивного впливу, які сприятимуть комплексній та ефективній інтеграції її в економіку ЄС та світове господарство в цілому, підвищенню результативності національної економічної системи і зростанню її конкурентоспроможності.

У шостому розділі **«Формування нової парадигми економічної дипломатії України»** досліджено специфіку економічної дипломатії ЄС в контексті її впливу на ЗЕД України та окремих її суб'єктів, а також на економічну дипломатію нашої держави. Встановлено, що економічна дипломатія ЄС попри загальні принципи і правила, властиві для її країн-членів, має свої характерні особливості та специфічні риси, які необхідно брати до уваги при реалізації євроінтеграційних устремлінь України. При цьому економічну дипломатію Євросоюзу відрізняють від економічної дипломатії країн-членів, насамперед рівні і сфери компетенції. Зокрема, у відповідності з Договором про функціонування ЄС визначено три рівні його компетенції: 1) виключна; 2) сумісна; 3) допоміжна. Особливістю економічної дипломатії Євросоюзу є її багаторівневність. За внутрішнім змістом вона є регіональною, однак її функціонування передбачає реалізацію відповідних заходів як в односторонньому порядку, так і на рівні білатеральних та мультilaterальних відносин.

Доведено, що у національних інтересах України з метою забезпечення євроінтеграції є необхідними: 1) удосконалення її матеріальної основи, зокрема, зміни структури українського експорту і його диверсифікації за рахунок підвищення конкурентоспроможності та збільшення частки продукції з високим рівнем готовності і доданої вартості; 2) вироблення комплексу заходів, спрямованих на підвищення конкурентоздатності продукції, а також спрямування зусиль на активну участь підприємницьких структур України у міжнародній кооперації у сфері зовнішньої торгівлі та інвестиційного партнерства з ЄС; 3) диверсифікація зовнішньої торгівлі за рахунок створення умов для експортної експансії на освоєних ринках та виходу на нові ринки, а також оптимізації імпорту з врахуванням технологічності та інвестиційного характеру і зниження ризиків залежності від партнерів по імпорту; 4) створення ефективного механізму підтримки національного експорту із застосуванням системи експортних кредитів та експортного страхування, а також належної підтримки і сприяння засобами економічної дипломатії; 5) вдосконалення інституційної складової механізму української

економічної дипломатії в особі профільних міністерств та відомств, пов'язане з наближенням її структури та відповідного нормативно-правового забезпечення до стандартів країн-членів ЄС при врахуванні вимог, які ставляться до професійного забезпечення даної сфери діяльності.

Обґрунтовано, що до практичних кроків в процесі інтегрування до системи світового господарства в сучасних реаліях, необхідно систематизувати його головні умови для України, до яких слід віднести наступні: 1) необхідність диверсифікації української економіки; 2) забезпечення достатнього внутрішнього виробництва з врахуванням експортних потреб; 3) забезпечення відповідності продукції міжнародним технічним регламентам і стандартам шляхом використання міжнародних стандартів як основи для національних; 4) дотримання санітарних і фітосанітарних норм та належного рівня безпеки харчових продуктів; 5) готовність українських фірм до довгострокових контактів і відхід від принципу ситуативного співробітництва; 6) швидкість адаптації українського бізнесу до умов ЄС та міжнародних торговельно-економічних умов; 7) ступінь готовності економіки країни для входження в технологічні ланцюги в кооперації з сильнішими виробниками; 8) диверсифікацію експорту; 9) наявність необхідних ефективних інструментів сприяння і захисту українських експортерів. Зазначимо, що більшість із них можуть бути реалізовані інструментами економічної дипломатії або за її активної підтримки. На рис. 4 показані основні складові інтеграції України до системи світового господарства з виділенням місця і напрямів діяльності економічної дипломатії.

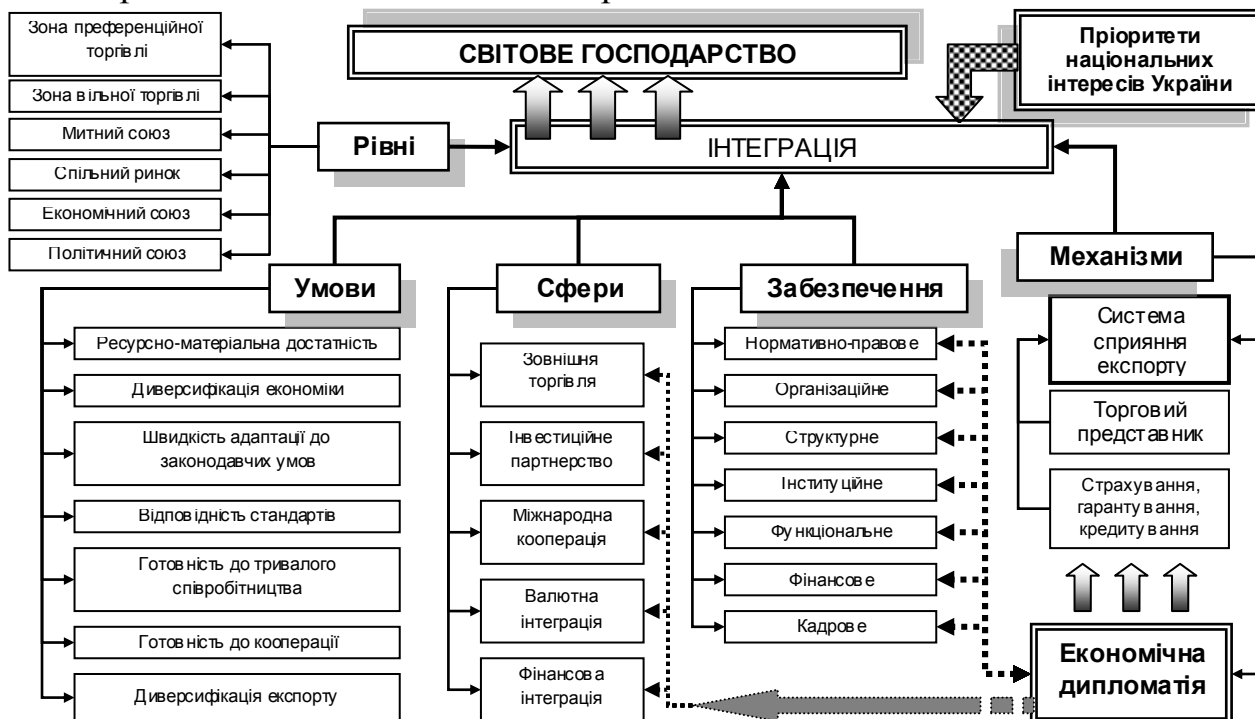

Рис. 4. Інтеграція України до світового господарства механізмами економічної дипломатії (розроблено автором)

Аргументовано, що до стратегічних вимог належать необхідність збалансувати українську економічну дипломатію з врахуванням потужностей європейського та світового ринку і системи національних інтересів України. Дана

вимога повинна охоплювати: визначення світогосподарських пріоритетів України; приведення у відповідність до поставлених цілей та завдань потенціалу та повноважень інституцій, відповідальних за забезпечення реалізації зовнішньоекономічної і зовнішньоторговельної політики країни; визначення форм і методів підтримки засобами економічної дипломатії національних суб'єктів ЗЕД; якісне забезпечення інформаційно-презентаційної складової для вітчизняного бізнесу на різних стадіях виходу і освоєння зовнішніх ринків.

Доведено, що ключовим питанням посилення впливу економічної дипломатії України у просуванні і відстоюванні її національних інтересів, особливо, в контексті інтеграції до світового господарства, є повноцінне відновлення роботи економічних підрозділів дипломатичних представництв за кордоном, а успішна інтеграція України до світового господарства у сферах зовнішньої торгівлі, інвестиційного партнерства, міжнародної кооперації, валютній та фінансовій, може бути забезпечена насамперед за рахунок розвитку і удосконалення механізмів економічної дипломатії.

ВИСНОВКИ

В дисертації запропоновано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, якою є визначення методологічних засад та механізмів використання економічної дипломатії у процесі інтеграції України до світового господарства. Результати проведеного дослідження дали можливість обґрунтувати значення економічної дипломатії та її механізмів для національної економіки та визначити місце в системі наукових знань про міжнародні економічні відносини. Це дозволило зробити наступні висновки, спрямовані на реалізацію мети дослідження, які водночас характеризуються науковою новизною і мають теоретичне і науково-практичне значення:

1. Економічна дипломатія активно використовується для відстоювання національних економічних інтересів за кордоном та їх підтримки всередині держави в контактах із зарубіжними партнерами, тобто за своїм змістом та наповненням належить до галузі знань економічного профілю. Економічна дипломатія – це взаємопов'язана та спільна діяльність органів державної влади, різнорівневих підприємницьких структур, фінансово-економічних установ, неурядових та міжнародних організацій, спрямована на відстоювання власних економічних інтересів, забезпечення конкурентних переваг, створення сприятливих умов у зовнішньоекономічній діяльності як для національної економіки в цілому, так і для окремих її суб'єктів, посилення існуючих та формування нових позитивних соціально-економічних результатів з використанням дипломатичних механізмів та інструментів. Під даним поняттям розуміється *по-перше, цілеспрямована діяльність держави та її інституцій у конкретному напрямі щодо реалізації поставлених завдань та досягнення стратегічних цілей; по-друге, інструмент для реалізації поставлених завдань та досягнення стратегічних цілей; по-третє, окрема сфера*

науки в теорії міжнародних відносин та міжнародної економічної діяльності. Функціями економічної дипломатії як специфічної діяльності держави і відповідних інституцій, є: захист національних інтересів; підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки; забезпечення рівноправних та недискримінаційних умов інтеграції в світове господарство; стимулювання експорту і експортної експансії на зовнішні ринки; стимулювання ефективного інвестиційного партнерства; моніторинг стану співробітництва вітчизняного бізнесу з зарубіжними партнерами на предмет своєчасного виявлення конфронтаційних ризиків та їх попередження; врегулювання торгових протиріч і суперечок. Функціями економічної дипломатії як засобу або інструменту для досягнення стратегічних цілей є: представницька; інформаційна; аналітична; організаційна; презентаційна; комунікативна або переговорна; стимулююча; превентивна. До функцій економічної дипломатії як окремої галузі науки відносяться: пізнавальна або гносеологічна; методологічна; нормативна; прогностична.

2. Теоретико-методологічною основою механізму дипломатичного супроводу та підтримки національних економічних інтересів є сукупність наукових концепцій та підходів, які обґрунтовують, аналізують, систематизують та впорядковують різноманітні аспекти дипломатичної активності у сфері міжнародної торгівлі, інвестиційної та валютно-фінансової діяльності, науково-технологічної взаємодії, коопераційного партнерства, реалізації стратегій економічної безпеки тощо. Економічна дипломатія (як наука) має трансдисциплінарний характер. Дана обставина обумовлена, як самим характером досліджуваної категорії, так і її теоретичними засадами, що включають в себе методологічний базис різних галузей наукового знання, до яких належать: концепції системного підходу; теорії міжнародної торгівлі та міжнародного руху факторів виробництва, транснаціональних корпорацій; теорії міжнародної політичної економії; теорії міжнародних відносин; доктрина міжнародного права.

3. Функціонування та ефективність системи економічної дипломатії суттєво залежить від вибору виду організації її підсистем, іншими словами від обраної моделі економічної дипломатії. В сучасних умовах країнами світу використовується декілька моделей діяльності в зазначеній сфері: об'єднана, частково-об'єднана, економічної пріоритетності, а також передача завдань з організації торговельно-економічних зв'язків третій особі. Залежно від характеру, рівнів економічних зв'язків та кількості їх учасників виокремлюються такі рівні економічної дипломатії, як двосторонній та багатосторонній; останній, у свою чергу, поділяється на регіональний, груповий та, власне, багатосторонній.

4. Реалізація функцій і завдань економічної дипломатії України повинна забезпечуватись, з одного боку, інститутами законодавчої влади, центральними та регіональними органами виконавчої влади, з іншого – суб'єктами ЗЕД. Безпосередніми представниками інституцій економічної дипломатії є закордонні місії, підпорядковані МЗС України. Організаційно і методологічно у забезпеченні роботи

в частині прямої підтримки українських експортерів у всіх її формах, критично важливими є: *по-перше*, статусне і функціональне підсилення структурного підрозділу МЗС України, відповідального за економічне співробітництво, а також розширення функцій відділів з економічних питань у складі Посольств України, які на даний час займаються лише моніторингом макроекономічної ситуації в країнах перебування; *по-друге*, забезпечення діяльності економічних відділів дипломатичних представництв України за кордоном на засадах прямих контактів із суб'єктами ЗЕД та органами регіональної виконавчої влади в Україні; *по-третє*, забезпечення виконання Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, згідно з яким Міністерство здійснює свої повноваження безпосередньо та через торгові представництва у складі закордонних дипломатичних установ.

5. За специфікою функціонування, цілями і завданнями, правовим забезпеченням і регламентуванням, способами реалізації, впливом на формування ВВП та соціально-економічні показники держави і відповідно до сфер та галузей діяльності у системі ЗЕД країни до об'єктів економічної дипломатії України слід відносити: національні економічні інтереси; економічну безпеку країни; енергетичну безпеку; продовольчу безпеку; експорт товарів і послуг; імпорт товарів і послуг; стандартизацію; залучення іноземних інвестицій в економіку країни; рух інвестиційних вкладень за межі України; трудову міграцію; військово-технічне співробітництво; зовнішні фінансові запозичення та зовнішню заборгованість; міжнародні торговельні спори та суперечки. Специфічними сферами діяльності, які також можуть бути віднесені до об'єктів економічної дипломатії є: гарантування нормального функціонування глобального інформаційного простору; забезпечення сприятливих інституційних умов світового розвитку. Кожен вектор прикладення зусиль економічної дипломатії необхідно пов'язувати з напрямками національних економічних інтересів від макро- до мікрорівня.

6. Підписання і введення в дію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС актуалізують питання диверсифікації української економіки, її зовнішньоекономічних відносин, а отже і економічної дипломатії. Основними причинами, які змушують активізувати зусилля щодо зазначеної диверсифікації, є: незадовільна динаміка експортно-імпортних операцій; вплив іноземних інвестицій з України; недостатнє використання потенційних можливостей в отриманні фінансових вигод; необхідність зменшення ризиків. Відповідно до пріоритетів диверсифікації функціональної структури економічної дипломатії України слід віднести: сприяння розвитку національної економіки; формування сприятливих умов для повноцінного інтегрування української економіки в світогосподарську систему; надання підтримки вітчизняному бізнесу у його виході на зовнішні ринки; захист національних економічних інтересів держави і її господарюючих суб'єктів.

7. Одним із найбільш пріоритетних напрямів економічної дипломатії в сучасних умовах є енергетична дипломатія, основу якої формують економічні

інтереси. До її об'єктів відносяться: національні економічні інтереси у сфері енергетики; енергетична безпека країни; експорт енергоресурсів; імпорту енергоресурсів; транзит енергоресурсів; стандартизація у сфері виробництва, транспортування і постачання енергоносіїв; залучення іноземних інвестицій у комплекс добування, виробництво і збут енергоносіїв; налагодження міжнародної кооперації і міжнародного економічного партнерства у діяльності з добування, виробництва і збуту енергоносіїв; розв'язання і врегулювання міжнародних спорів і суперечок, які виникають на ринках енергоносіїв. Використання інструментарію дипломатичного супроводу в інтересах національних суб'єктів міжнародного енергетичного ринку створює підстави для створення можливостей щодо формування ефективної взаємодії вітчизняних бізнес-структур і безпосередніх суб'єктів енергетичної дипломатії. Така взаємодія може переслідувати насамперед мету диверсифікації імпорту та експорту енергоносіїв, впливу в потрібному напрямі на цінову політику, підтримку енергетичного бізнесу країни за кордоном. Головними напрямками зазначеної взаємодії слід розглядати: 1) створення сприятливих умов для реалізації експортних можливостей вітчизняних підприємств-виробників енергоресурсів; 2) надання максимального сприяння закордонними представництвами національним компаніям в країнах перебування в реалізації енергетичних проектів за кордоном; 3) забезпечення національним компаніям-виробникам енергоресурсів недискримінаційного доступу до закордонних енергетичних та фінансових ресурсів і ринків; 4) участь у формуванні регіональної та глобальної енергетичної мережі і інфраструктури; 5) участь у створенні системи колективної енергетичної безпеки; 6) дипломатичний супровід великих енергетичних проектів, особливо тих, що мають важливе зовнішньоекономічне значення. Виходячи з Енергетичної стратегії, ключовим напрямом діяльності України є активізація участі у Європейському Енергетичному Співтоваристві з виконанням взятих на себе зобов'язань та адаптація законодавства України до нормативних вимог ЄС. Предметом енергетичної дипломатії у забезпеченні реалізації Енергетичної стратегії є: 1) діяльність щодо запровадження на засадах Європейського Енергетичного Співтовариства нормативно-правової бази з питань енергетики, навколишнього середовища, конкурентної політики та відновлюваних джерел енергії; 2) запровадження регуляторної системи, яка дозволить ефективно функціонувати ринкам мережевих енергопродуктів та включатиме створення єдиного механізму їх транскордонного транспортування; 3) забезпечення координації взаємодопомоги у випадках серйозних порушень у функціонуванні енергетичних мереж.

8. До об'єктів фінансової складової економічної дипломатії у системі зовнішньоекономічних відносин відносяться: ціновий аспект зовнішньої торгівлі; інвестиційне співробітництво; міжнародна фінансова кооперація; зовнішні запозичення. Ціновий аспект зовнішньої торгівлі у фінансовій складовій економічної дипломатії проявляється, насамперед, у забезпеченні дотримання цінових параметрів та оптимізації цін, оскільки на даній основі формується кінцевий

фінансовий результат як безпосередньо суб'єкта-експортера, так і країни, з якої здійснюється експорт. У сфері інвестиційного співробітництва проявом фінансової складової є залучення фінансових ресурсів іноземних інвесторів в економіку країни, вкладення коштів в економічно вигідні проекти за кордоном, а також здійснення комплексу заходів щодо мінімізації впливу ризиків для інвесторів. При побудові системи міжнародних коопераційних зв'язків з використанням інструментарію економічної дипломатії, фінансова складова охоплює питання фінансового забезпечення коопераційних мереж, збільшення доходів та зменшення затрат, мінімізації ризиків у досягненні зовнішньоекономічних цілей. Складові дипломатичного супроводу тут повинні охоплювати весь комплекс необхідного інструментарію. У взаємодії уповноважених державних інституцій щодо управління державним боргом в його зовнішній складовій, та представників економічної дипломатії необхідно брати до уваги наступні вимоги: 1) врегулювання зовнішньої заборгованості повинно мати системний характер і здійснюватися в межах загальної фінансової стратегії держави; 2) залучення зовнішніх запозичень повинно здійснюватися тільки з метою структурного реформування економіки України; 3) пріоритет слід надавати залученню інвестиційних ресурсів; 4) з метою мінімізації можливостей впливу на державу зі сторони кредиторів в інших соціально-економічних питаннях доцільно диверсифікувати джерела залучення зовнішніх запозичень; 5) потенціал державної управлінської системи необхідно спрямувати на оптимізацію характеру витрачання державних коштів, контролю за їх раціональністю. Таким чином, зусилля економічної дипломатії тут доцільно розподіляти за двома головними напрямками: *по-перше*, на інтенсифікацію співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями і регіональними банками розвитку з метою залучення в українську економіку необхідних зовнішніх фінансово-кредитних ресурсів; *по-друге*, на погашення і реструктуризацію зовнішнього боргу і зовнішніх запозичень, іншими словами, на реалізацію ефективної боргової дипломатії.

9. Кожна країна самостійно обирає для себе модель організації практичної економічної дипломатії, ступінь її доцільності та варіант розвитку. На даний вибір впливає ряд чинників, до яких належать: 1) історична традиція використання економічної дипломатії для вирішення завдань власної зовнішньої політики та ЗЕД держави і її окремих суб'єктів; 2) належність до міжнародних інтеграційних об'єднань, на рівні яких нерідко розробляються єдині стандарти для багатьох аспектів діяльності країни; 3) рівень соціально-економічного розвитку держави. Досвід країн-засновниць ЄС свідчить, що навіть належність до клубу держав, які визначають більшість гео економічних процесів у світі, що зумовлена та супроводжується концентрацією в їх руках значних фінансово-економічних ресурсів, не означає відмови від підтримки суб'єктів національного бізнесу за кордоном. Більше того, виступаючи за розвиток ринкової конкуренції, зазначені країни активно розвивають власну систему та механізми економічної дипломатії.

При цьому важливо, що при схожих цілях в діях у зовнішньому середовищі навіть держави з одного об'єднання реалізують їх за допомогою достатньо різних механізмів.

10. Без належного державного супроводу інструментами та механізмами економічної дипломатії перспективи української ЗЕД є сумнівно-суперечливими, в той же час механічне нарощення коштів, виділених на підтримку названих форм ЗЕД не гарантуватиме прямопропорційного підвищення їх результативності. Результати економіко-математичного аналізу вітчизняної ЗЕД дають підстави стверджувати про недостатню ефективність сучасного стану механізмів економічної дипломатії України. Причинами цього є наступне. *По-перше*, витрачання коштів державою на фінансування структур та дій, які належать до механізму економічної дипломатії, не забезпечує належної віддачі у вигляді швидких зовнішньо-економічних результатів. *По-друге*, механізми економічної дипломатії України у їх нинішньому вигляді не сприяють інтеграції нашої держави в світове господарство. При цьому позбавлення суб'єктів господарювання належної підтримки та супроводу у зовнішніх торговельних відносинах може призвести до подальшого скорочення абсолютних обсягів національних товарів та послуг на міжнародних ринках. За такої умови зростання відносних показників інтеграційної активності не належить до позитивних ознак та не дає підстав стверджувати про формування позитивних тенденцій. *По-третє*, виникнення проблем у відносинах з однією з держав-учасниць СНД не може служити достатнім поясненням зменшення торговельно-економічних контактів з іншими членами даної структури. Особливо важливе це твердження в частині українського експорту, який має сильний зв'язок із значенням ВВП держави. Так, значне скорочення обсягів торговельних контактів з країнами СНД не може бути списане винятково на конфронтаційний характер відносин з Росією та на внутрішні політичні проблеми нашої держави, оскільки за таких умов за межами розгляду залишаються наявні проблеми економічної дипломатії. *По-четверте*, з аналогічних причин функціонування зазначених механізмів слід визнати недостатнім в питаннях залучення іноземних інвестицій в Україну. Тим більше, що наявний потенціал дозволяє не просто здійснювати механічне збільшення вкладень зарубіжного капіталу в країну, але і вести системну роботу над залученням вітчизняних суб'єктів у міжнародні коопераційні мережі і цим створювати передумови для подальшого реформування економіки України.

11. Реформування системи та механізмів економічної дипломатії України може змінити існуючі тенденції і забезпечити передумови для ефективного розвитку вітчизняної економіки та активізації її участі в інтеграційних процесах. При цьому отримані результати свідчать, що за умови належного реагування з боку держави та удосконалення економічної дипломатії, Україна може тільки за два роки, для яких робились обчислення, отримати як мінімум пом'якшення спадного тренду у ЗЕД, а як максимум – створити передумови для подолання зазначеної ситуації та сформуванню базис для довготривалого зростання кількісних і якісних показників

ЗЕД країни. Залежно від впливу кон'юнктурних та ряду інших ринкових чинників, реальними результатами удосконалення економічної дипломатії України буде отримання впродовж двох років від вітчизняного експорту товарів на 3,4-6,6 млрд. дол. США більше, ніж за поточного стану справ, від експорту послуг – на 1,9-3,8 млрд. дол. США більше очікуваних значень. Таким чином можливий сумарний позитивний ефект по вітчизняному експорту оцінюється в 5,3-10,4 млрд. дол. США. Щодо залучення ПІІ позитивний ефект може становити зростання обсягу залучених ПІІ додатково на 600 млн. дол. США впродовж 2018 рр.

12. Існує необхідність прийняття державної стратегії у забезпеченні національних інтересів України у сфері прямих іноземних інвестицій. Така стратегія повинна визначити галузеві та територіальні пріоритети щодо ПІІ, умови їх залучення в стратегічні галузі економіки, систему заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості національної економіки та зниження інвестиційних ризиків, а також передбачати тут комплекс дій у просуванні та захисті національних інтересів за кордоном. З метою сприяння взаємодії інвесторів з державними органами та органами місцевого самоврядування, відповідними суб'єктами господарювання під час підготовки та реалізації ними інвестиційних проектів із залученням прямих іноземних інвестицій Кабінетом Міністрів України утворено Офіс із залучення та підтримки інвестицій, який є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Уряду. Для забезпечення повноцінного і ефективного функціонування відкритого Офісу доцільно; 1) підвищити його статус до рівня Національного агентства, підпорядкованого Кабінету Міністрів, з встановленням чіткої організаційної структури, штатного розпису і джерел фінансового забезпечення; 2) передбачити у його функціональних обов'язках вироблення пропозицій щодо координації стратегічних напрямів діяльності центральних і територіальних владних структур у сфері міжнародного інвестиційного співробітництва; 3) передбачити налагодження Офісом співробітництва з міжнародними та регіональними фінансовими організаціями; 4) налагодити роботу Офісу у взаємодії з економічними підрозділами посольств та інших представництв України за кордоном. На зазначених засадах Офіс із залучення та підтримки інвестицій зможе стати повноцінною інституцією економічної дипломатії у сфері міжнародного інвестиційного партнерства, націленою на забезпечення інвестиційної активності української економіки.

13. Успішна реалізація євроінтеграційних устремлінь України може бути забезпечена на підставі, по-перше, необхідного розвитку власних продуктивних сил і досягнення необхідного рівня економіки та соціально-економічних стандартів, по-друге, уніфікації нормативно-правових засад і стандартів регулювання економіки та їх імплементації з діючими в ЄС правовими нормами та правопорядком, по-третє, активної ролі економічної дипломатії у знятті проблем і подоланні існуючих на шляху інтеграції бар'єрів на засадах відстоювання і просування національних економічних інтересів країни. Виходячи з цього, в стратегії застосування

економічної дипломатії у ЗЕД України європейський напрям слід розглядати як пріоритетний.

14. Для національних інтересів України у забезпеченні євроінтеграції є необхідними: 1) удосконалення матеріальної основи євроінтеграції, зокрема, зміни структури українського експорту і його диверсифікації за рахунок підвищення конкурентоспроможності та збільшення частки продукції з високим рівнем готовності і доданої вартості; 2) вироблення комплексу заходів, спрямованих на підвищення конкурентоздатності продукції, а також спрямування зусиль на активну участь підприємницьких структур України у міжнародній кооперації у сфері зовнішньої торгівлі та інвестиційного партнерства з ЄС; 3) диверсифікація зовнішньої торгівлі за рахунок створення умов для експортної експансії на освоєних ринках та виходу на нові ринки, а також оптимізації імпорту з урахуванням технологічності та інвестиційного характеру і зниження ризиків залежності від партнерів по імпорту; 4) створення ефективного механізму підтримки національного експорту із застосуванням системи експортних кредитів та експортного страхування, а також належної підтримки і сприяння засобами економічної дипломатії; 5) удосконалення інституційної складової механізмів української економічної дипломатії в особі профільних міністерств та відомств, наближення її структури та відповідного нормативно-правового забезпечення до стандартів країн-членів ЄС при врахуванні вимог до професійного забезпечення даної сфери діяльності.

15. Повернення до активної ролі економічної дипломатії, формування дієздатних фахових структур у закордонних дипломатичних представництвах України необхідно забезпечувати з врахуванням позитивного досвіду країн-членів ЄС, для яких входження до наднаціонального об'єднання не послабило використання механізмів та інструментарію економічної дипломатії, оскільки інтеграція не означає відміну конкуренції. Крім того, механізми економічної дипломатії в Євросоюзі успішно використовуються в системі антикризових заходів. В числі європейських імперативів для України в умовах євроінтеграції та в контексті забезпечення національних економічних інтересів при виконанні Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, необхідною є імплементація європейських стандартів у сфері української економічної дипломатії. При цьому аналіз моделей економічної дипломатії країн ЄС може послужити чітким орієнтиром для диверсифікації економічної дипломатії України за напрямками та предметом інтересів, формами і методами, за підставами і умовами, за механізмами підтримки, розвитку і стимулювання.

16. Пониження рівня активності і дієвості механізмів економічної дипломатії України та концентрація їх в руках суто зовнішньополітичного відомства призвели до того, що зазнали прямих втрат або були витіснені із зарубіжних ринків ті вітчизняні виробники, які представляли національні інтереси в сегментах як високотехнологічних товарів, так і тих, виробництво яких вимагає засад

міжнародної кооперації. Втрачено також частину ринків з високим рівнем конкуренції або із значними захисними заходами з боку інших держав. У зв'язку з цим логічними є рекомендації профільним державним структурам та інституціям, що прямо чи опосередковано мають відношення до економічної дипломатії, акцентувати увагу на: *по-перше*, підтримці та просуванні інтересів національних виробників, які представляють виробництво високотехнологічних товарів або мають можливості та потенціал для участі у міжнародних мережах; забезпечують реалізацію готової до споживання або використання та продукції з високим рівнем доданої вартості; *по-друге*, необхідності посилення роботи щодо захисту інтересів суб'єктів вітчизняного бізнесу, які реалізують на зовнішніх ринках продукцію груп "Недорогоцінні метали та вироби з них", "Продукти рослинного походження", "Мінеральні продукти" і "Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості", оскільки кількісні обсяги експорту за зазначеними позиціями дозволяють вести мову про їх значення для вітчизняної економіки та національних економічних інтересів в цілому. При цьому необхідно враховувати, що для України існують потенційні загрози виникнення стратегічної проблеми для національних інтересів в недалекому майбутньому. Маються на увазі ризики втрати Україною статусу транзитної держави. Це свідчить, що одним із потенційно важливих векторів зовнішньоекономічної активності України та її забезпечення механізмами економічної дипломатії є сфера зовнішньої торгівлі послугами.

17. Невикористаними є потенційні можливості у міжнародному кооперуванні, участь в яких нашої держави на даний час є відверто недостатньою. Так, ігнорування коопераційних процесів призведе до зростання частки аграрних та сировинних товарів у номенклатурі українського експорту, а це означатиме, що Україна практично буде позбавлена перспектив модернізації власної економіки та переходу на вищі рівні технологічного укладу. Без цього вести мову про повноцінну євроінтеграцію чи про ефективне включення в міжнародні економічні відносини не доводиться. Крім того, це суттєво послаблює стимули для диверсифікації Україною ЗЕД та економічної дипломатії. При цьому фактично випадає з поля зору та виходить за межі функціональних інтересів превентивність зниження рівня ризиків негативного впливу на експортно-імпортні операції вітчизняного бізнесу та національну економіку коливань кон'юнктури на міжнародних ринках.

18. Важливим потенційним вектором зовнішньоекономічної активності України слід вважати систему державної підтримки та сприяння експорту, яка у світовій практиці включає безпосередню фінансову допомогу експортерам у певних сегментах зовнішньої торгівлі та реалізується через відповідні державні програми. Попри те, в Україні не створені належні правові умови для надання державних гарантій для підтримки експортерів, відсутні законодавчо визначені завдання із забезпечення державної фінансової підтримки експорту, а діючі законодавча та нормативно-правова бази не передбачають застосування існуючих у міжнародній практиці сучасних механізмів та інструментів державної підтримки експорту.

Найбільш оптимальною і функціонально оправданою в умовах України інституційною структурою страхування, кредитування і гарантування експортної діяльності слід вважати ланцюг: 1) агентство по страхуванню експортних ризиків і експортних кредитів (АСЕ); 2) уповноважений банк або мережа банків, які здійснюють експортне кредитування за умови страхування експортних операцій в АСЕ. При цьому страхові гарантії суб'єктам зовнішньої торгівлі та кредитним установам надає АСЕ, а державні гарантії щодо великих проектів залишаються в компетенції Уряду країни. В такому разі кожна із названих складових системи страхового супроводу та кредитного забезпечення експорту буде займатися винятково в межах своєї компетенції і своїх функціональних повноважень. АСЕ повинно стати повноцінним інститутом розвитку експорту України, забезпечивши кращі умови його фінансування та диверсифікації, полегшення доступу вітчизняної продукції на світові ринки, попередження негативного впливу підприємницьких і політичних ризиків за кордоном. Важливою умовою результативності та ефективності функціонування АСЕ слід вважати його вихід на міжнародні позиції для розширення своєї діяльності у взаємодії і співробітництві з аналогічними структурами інших країн.

19. Важливим етапом входження України до світового господарства є реалізація її євроінтеграційних заходів, передбачених насамперед Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Необхідним є посилення ролі і значення економічної дипломатії з її інституціями і інструментарієм, при жорсткій системі внутрішнього регламентування та регулювання економічних процесів у зовнішній торгівлі та інвестиційній діяльності. При надзвичайно високому ступені інтегрованості членів ЄС, в його провідних країнах національний пріоритет економічної дипломатії забезпечується нормативно, організаційно та інституційно. Необхідними умовами вирішення даної проблеми в Україні є: 1) визнання місця і ролі економічної дипломатії в сучасних міжнародних економічних відносинах на рівні вітчизняної науки та актуалізація її досліджень фахівцями профільних галузей знань; 2) потреба в усвідомленні важливості сучасної економічної дипломатії на рівні компетентних органів державної влади, які наділені повноваженнями для впливу на розвиток ЗЕД як країни в цілому, так і окремих її суб'єктів; 3) популяризація економічної дипломатії як форми діяльності в середовищі українського бізнесу з метою забезпечення адекватного сприйняття сутності та можливостей дипломатичної підтримки суб'єктів господарювання, а також налагодження дієвого взаємозв'язку між підприємництвом та уповноваженими структурами держави.

20. На даному етапі розвитку ЗЕД та реалізації заходів в напрямі інтеграції до світового господарства для України оптимальним та необхідним вважаємо відхід від об'єднаної моделі економічної дипломатії. Попри те, що найбільшу віддачу забезпечує модель економічної пріоритетності, в умовах гострої кризи країна не зможе забезпечити необхідний рівень фінансування, а також кадрового та організаційного забезпечення для її оперативного розгортання. Тому компромісним

варіантом є застосування частково-об'єднаної моделі з передачею профільних питань у відання економічного блоку уряду з одночасним створенням спеціалізованих закордонних дипломатичних місій в країнах, які належать до числа пріоритетних партнерів України у зовнішньоекономічній діяльності та міжнародних відносинах. Логічним було б створення повноцінної структури Торгового представника України, відокремленої від інших відомств і підпорядкованої Кабінету Міністрів України, з конкретизацією обов'язків, прав і відповідальності та укомплектованої кваліфікованими фахівцями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Фліссак К.А. Економічна дипломатія у системі забезпечення національних інтересів України / К.А.Фліссак – Тернопіль: Новий колір, 2016. – 812 с. (47,2 д.а.)
2. Фліссак К.А. Формування коопераційної моделі розвитку білатеральних економічних відносин України і Німеччини / К.А.Фліссак – Тернопіль: Новий колір, 2009. – 288 с. (11,4 д.а.)

Статі у наукових фахових виданнях України:

3. Фліссак К.А. Німецька модель виходу країни із економічної та соціальної кризи / К.А.Фліссак // Економічний часопис. – 2010. – № 11-12. – С. 27-32 (0,5 д.а.)
4. Фліссак К.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи економічної дипломатії в Україні: проблеми та перспективи / К.А.Фліссак // Економічний аналіз: збірник наукових праць – Тернопіль: «Економічна думка» – 2011. – Вип. 8. – Частина 1. – С.213-217 (0,5 д.а.)
5. Фліссак К.А. Регулятивні та стимулюючі засоби реалізації інтеграційних прагнень України у сфері зовнішньої торгівлі / К.А.Фліссак // Економічний часопис. – 2011. – № 5-6. – С. 3-7 (0,4 д.а.)
6. Фліссак К.А. Інструменти впливу на експортну експансію країни: міжнародний досвід та українські перспективи / К.А.Фліссак // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 1 (4). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11fkadup.pdf>. (0,45 д.а.)
7. Фліссак К.А. Ефективні інструменти німецької антикризової моделі / К.А.Фліссак // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль, 2011. – Випуск 16. – С.292-300 (0,45 д.а.)
8. Фліссак К.А. Глобалізація і нові виклики економічній дипломатії / К.А.Фліссак // Економічний часопис. – 2012. – № 1-2. – С. 8-11 (0,4 д.а.)
9. Фліссак К.А. Форми та методи економічної дипломатії у сфері торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва / К.А.Фліссак // Економічний аналіз: збірник наукових праць – Тернопіль: «Економічна думка» – 2013. – Вип. 12. – Частина 1. – С.306-310 (0,5 д.а.)
10. Фліссак К.А. Економічна дипломатія у сфері енергопостачання та енергетичної

- безпеки / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – Випуск 115. Частина I. – С.100-108 (0,7 д.а.)
11. Фліссак К.А. Вплив економічної дипломатії на врегулювання зовнішньої заборгованості держави / К.А.Фліссак // Світ фінансів. – 2013. – № 1. – С. 103-113 (0,65 д.а.)
12. Фліссак К.А. Механізми координації економічної дипломатії в Україні / К.А.Фліссак // Наука молода. Збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – 2013. – Випуск 19. – С. 83-88 (0,5 д.а.)
13. Фліссак К.А. Цілі та завдання економічної дипломатії в механізмах інтеграційних об'єднань / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – Випуск 116. Частина II. – С. 67-72 (0,55 д.а.)
14. Фліссак К.А. Механізми державної підтримки експорту у підвищенні стійкості економіки / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – Випуск 118. Частина II. – С.134-142 (0,7 д.а.)
15. Фліссак К.А. Близькосхідний вектор зовнішньоекономічної діяльності України: можливості і перспективи / К.А.Фліссак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 4. Том 1. – С. 199-205 (0,55 д.а.)
16. Фліссак К.А., Рожко А.О. Диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності України: потенціал азійського вектора / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. – Випуск 120. Частина II. – (0,69 д.а. у співавторстві, особисто здобувачу належить 0,35 д.а.)
17. Фліссак К.А. Світова практика дипломатичного супроводу міжнародного бізнесу / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: ВАДЕКС, 2016. – Спеціальний випуск: міжнародний бізнес. – С.233-245 (0,75 д.а.)
18. Фліссак К.А. Міжнародні торговельні спори і місце економічної дипломатії у їх врегулюванні / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2016. – Випуск 127. Частина 2. – С.152-164 (0,75 д.а.)
19. Flissak K.A. Imperatives of international cooperation for economic diplomacy of Ukraine / K.A.Flissak // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. – Випуск 130. – С. 118-126 (0,7 д.а.)
20. Фліссак К.А. Концептуальні підходи до оцінки ефективності економічної дипломатії / К.А. Фліссак // Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка», 2017. – Том. 22. Випуск 3 (56). – С.33-38 (0,65 д.а.)

Статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних:

21. Фліссак К.А. Методологічні вимоги до інформаційного забезпечення в економічній дипломатії / К.А.Фліссак // Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 3-4. – С. 20-23 (0,45 д.а.)
22. Фліссак К.А. Європейські орієнтири диверсифікації економічної дипломатії України / К.А.Фліссак // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 5-6. – С. 11-14 (0,8 д.а.)

Статті в іноземних виданнях:

23. Flissak C. Economic diplomacy mechanisms in global economy: world experience and Ukraine / C.Flissak // Journal of global economy review. – 2015. – March. – Volume 2, No 1 (Greece). - P. 26-33 (0,9 д.а.)
24. Флиссак К.А. Теория и практика экономической дипломатии в интеграционных процессах стран СНГ / К.А.Флиссак // Вестник Самарского государственного экономического университета. – 2015. – № 9(131). – С.14-20 (0,65 д.а.)
25. Flissak C. The financial aspect of the economic diplomacy / C.Flissak // Journal of global economy review. – 2015. – Volume 1, No 4 (Greece). - P. 56-64 (0,8 д.а.)
26. Флиссак К.А. Особенности продвижения внешнеэкономических интересов США / К.А.Флиссак // Вестник Самарского государственного экономического университета. – 2016. – № 6(140). – С.23-28 (0,5 д.а.)

Статті в інших виданнях:

27. Зовнішньоторговельні відносини з ЄС; Міжнародне економічне співробітництво з країнами ЄС // Підвищення кваліфікації державних службовців I-IV категорії і посадових осіб місцевого самоврядування у сфері європейської інтеграції / Мельник А.Ф., Гладій І.Й., Фліссак К.А. та ін. – Тернопіль, ТНЕУ, 2009. – 363 с. (автору належить С. 274-307; у співавторстві, особисто здобувачу належить 1,5 д.а.)
28. Фліссак К.А. Економічна дипломатія в механізмах інтеграції країн СНД / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – Випуск 113. Частина II. – С.50-56 (0,5 д.а.)

Тези наукових доповідей:

29. Фліссак К.А. Інноваційні підходи до формування коопераційних взаємовідносин в зовнішньоекономічній діяльності на регіональному рівні // Соціально-економічні проблеми і держава. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 27-28.02. 2009 р.) – С. 186-191 (0,15 д.а.)
30. Фліссак К.А. Теоретичні засади економічної дипломатії XXI століття / К.А.Фліссак // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації. Збірник тез доповідей Сьомої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (25-26.02.2010 р.). – Частина 1. – Тернопіль, 2010. – С. 120-121 (0,1 д.а.)

31. Фліссак К.А. Актуальні напрями розвитку зовнішньоекономічного співробітництва на регіональному рівні / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: фінансові стратегії та інституційні системи міжнародного співробітництва. Збірник тез доповідей наукової конференції (18.11.2010 р., м. Тернопіль). – 2010. – С. 104-107 (0,1 д.а.)
32. K.Flissak Effective tools of German anti-recessionary model / K.Flissak // Ökonomische Weltkonjunktur und die internationale Mobilität der Produktionsfaktoren // Wissenschaftliche Beiträge der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz (16.09.2010, Ternopil) / Herausgegeben von S.Yuriy, U.Broll u.a., - Ternopil: "Vector". – 2011. – S. 34-42 (0,3 д.а.)
33. Фліссак К.А. Економічна дипломатія в сфері енергопостачання / К.А.Фліссак // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації. Збірник тез доповідей Восьмої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (24-25.02.2011 р.). – Частина 1. – Тернопіль, 2011. – С. 108-111 (0,1 д.а.)
34. Фліссак К.А. Економічна дипломатія в системі підготовки фахівців державної служби / К.А.Фліссак // Підготовка фахівців за спеціальністю «Державна служба» в контексті адміністративної реформи: матеріали круглого столу (20.05.2011 р.) – Тернопіль, 2011. – С. 114-116 (0,1 д.а.)
35. Фліссак К.А. Інструменти реалізації інтеграційних устремлінь України в експортно-імпортній діяльності / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: фінансові стратегії та інституційні системи міжнародного співробітництва. Збірник тез доповідей II Наукової конференції (Тернопіль, 24.11.2011 р.). – 2011. – С. 86-90 (0,2 д.а.)
36. Фліссак К.А. Економічна дипломатія в забезпеченні зовнішньоторговельного співробітництва України та країн Азії / К.А.Фліссак // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації. Збірник тез доповідей Дев'ятої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (23-24.02.2012 р.). – Частина 1. – Тернопіль: Економічна думка. – 2012. – С. 71-73 (0,1 д.а.)
37. Фліссак К.А. Економічна дипломатія як складова ефективності міжнародних інтеграційних процесів / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. – Випуск 109. Частина II. – С.55-57 (0,4 д.а.)
38. Фліссак К.А. Економічна безпека та її забезпечення інструментами економічної дипломатії / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: фінансові стратегії та інституційні системи міжнародного співробітництва. Збірник тез доповідей III Наукової конференції (8.11.2012 р.). – 2012. – С. 102-106 (0,15 д.а.)
39. Фліссак К.А. Продовольча безпека в контексті заходів економічної дипломатії / К.А.Фліссак // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті:

- національна ідентичність та тенденції глобалізації. Збірник тез доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (21-23.02.2013 р.). – Частина 1. – Тернопіль, 2013. – С. 112-114 (0,15 д.а.)
40. Фліссак К.А. Забезпечення військово-технічного співробітництва України інструментами економічної дипломатії / К.А.Фліссак // Збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених "Міжнародна економіка у XXI столітті". – Тернопіль. – 2013. – С.77-80 (0,15 д.а.)
41. Фліссак К.А. Зовнішня заборгованість держави та її врегулювання в контексті економічної дипломатії / К.А.Фліссак // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки. Матеріали наук.-практ. конференції. Тези доп. (23-24.04) - Тернопіль, 2013. – С. 125-126 (0,1 д.а.)
42. Фліссак К.А. Передумови зародження економічної дипломатії / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: фінансові стратегії та інституційні системи міжнародного співробітництва. Збірник тез доповідей IV Наукової конференції студентів та молодих вчених (Тернопіль, 21.11.2013 р.). – 2013. – С. 214-216 (0,1 д.а.)
43. Фліссак К.А. Зовнішньоекономічна діяльність України: дилема вибору напрямів співробітництва / К.А.Фліссак // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації. Збірник тез доповідей Одинадцятої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (13-14.03.2014 р.). – Частина 1. – Тернопіль. – 2014. – С. 62-65 (0,2 д.а.)
44. Фліссак К.А. Перспективи інтенсифікації торговельно-економічного співробітництва України з країнами Близького Сходу / К.А.Фліссак // Матеріали II Всеукраїнської наукової інтернет-конференції "Україна у геоекономічному просторі: глобальні виклики, сучасні тренди розвитку та соціокультурні трансформації" (16.05.2014 р.). – Тернопіль, 2014. – С. 191-193 (0,1 д.а.)
45. Фліссак К.А. Диверсифікація як інструмент зовнішньоекономічної політики: уроки для України / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: фінансові стратегії та інституційні системи міжнародного співробітництва. Збірник тез доповідей V Наукової конференції (Тернопіль, 6.11.2014 р.). – 2014. – С. 185-187 (0,1 д.а.)
46. Фліссак К.А. Місце економічної дипломатії в системі наукових знань / К.А.Фліссак // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації. Збірник тез доповідей Дванадцятої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (Тернопіль, 26-27.03.2015 р.). – Тернопіль: "Вектор". – 2015. – С. 51-52 (0,1 д.а.)
47. Фліссак К.А. Дипломатичні механізми забезпечення міждержавного інвестиційного партнерства / К.А.Фліссак // Матеріали наукової конференції "Сучасні тенденції розвитку світових фінансів" (28.05.2015 р., м. Київ). – К., 2015. – С. 14-16 (0,1 д.а.)

48. Фліссак К.А. Діалектика та рівні економічної дипломатії в забезпеченні геостратегічних пріоритетів держави / К.А.Фліссак // Матеріали наукової конференції "Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах" (15.10.2015 р., м. Київ). – К., 2015. – С.45-48 (0,2 д.а.)
49. Фліссак К.А. Регіональна економічна дипломатія: досвід АСЕАН / К.А.Фліссак // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і молодих вчених "Актуальні проблеми міжнародних відносин". – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. – Ч. 1. – С.154-156 (0,15 д.а.)
50. Фліссак К.А. Реалізація регіональної економічної дипломатії в країнах північної Америки / К.А.Фліссак // Зовнішня політика і дипломатія: український і світовий досвід: збірник тез доповідей (23.12.2015 р., м. Київ). – К.: ДАУ при МЗС України, 2015. – С. 225-227 (0,15 д.а.)
51. Флиссак К.А. Место и роль финансовой составляющей экономической дипломатии в обеспечении интересов Украины / К.А.Флиссак // International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings. January 29, 2016. Klaipeda: Baltija Publishing.– P. 35-38 (0,2 д.а.)
52. Фліссак К.А. Організація захисту інтересів національного бізнесу за кордоном: досвід Польщі / К.А.Фліссак // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації. Збірник тез доповідей Тринадцятої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (24-25.03.2016 р.). – Тернопіль, 2016. – С. 41-42 (0,1 д.а.)
53. Фліссак К.А. Організація механізму економічної дипломатії окремими державами СНД / К.А.Фліссак // Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин. Матеріали ХІ науково-практичної конференції молодих вчених 25.03.2016 р. – Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2016. – С. 361-364 (0,2 д.а.)
54. Флиссак К.А. Место и роль экономической дипломатии во внешнеэкономической политике Франции // Наука ХХІ века: актуальные направления развития : сб. науч. ст. III Междунар. науч.-практ. конф., 25.04.2016 г. В 2 ч. – Самара : Изд-во Самар. гос. экон. ун-та, 2016. – Ч. 1. – С. 576-579 (0,15 д.а.)
55. Flissak C. Features of economic diplomacy of China / C.Flissak // International Scientific-Practical Conference "Innovative Potential of Socio-Economic Systems: the Challenges of the Global World". June 30, 2016. Lisbon, Portugal: Baltija Publishing.– P. 54-57 (0,2 д.а.)
56. Фліссак К. Економічна дипломатія Японія: досвід та перспективи / К.Фліссак // Сучасні тенденції міжнародних відносин : політика, економіка, право: зб. наук. праць VI щорічної міжнародної науково-практичної конференції (24.04.2016) – Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2016. – С.150-154 (0,2 д.а.)

Підручники, навчальні посібники:

57. Міжнародне економічне співробітництво з країнами ЄС / Інституційні та економічні засади європейської інтеграції: навчальний посібник / С.І.Юрій, А.Ф.Мельник, К.А.Фліссак та ін. – Тернопіль, ТНЕУ, 2012. – 560 с. (автору належить С.413-424; у співавторстві, особисто здобувачу належить 0,6 д.а.)
58. Фліссак К.А. Економічна дипломатія / К.А.Фліссак – Тернопіль: "Новий колір", 2013. – 440 с. (25,6 д.а.)
59. Економічна дипломатія як складова євроінтеграційних процесів / Європейський союз: інституційні та економічні основи інтеграції : навчальний посібник / А.Ф.Мельник, І.О.Іващук, К.А.Фліссак та інші – Тернопіль, ТНЕУ, 2014. - 410 с. (автору належить С.357-403; у співавторстві, особисто здобувачу належить 2,1 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Фліссак К.А. Методологічні засади та механізми використання економічної дипломатії в інтеграції України до світового господарства – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2018.

У дисертації досліджено теоретичні і методичні засади функціонування економічної дипломатії як об'єктивної складової сучасних міжнародних економічних відносин. Розкрито основні теоретичні концепції економічної дипломатії як важливої складової забезпечення національних економічних інтересів держави. Інтерпретовано сутність економічної дипломатії як науки, як форми специфічної діяльності держави та її суб'єктів і як інструменту зовнішньоекономічної діяльності.

Досліджено основні галузеві та територіальні вектори економічної дипломатії України. Розглянуто специфіку енергетичної дипломатії на світовому рівні та на рівні України. Висвітлено окремі аспекти розв'язання проблеми державного зовнішнього боргу інструментарієм економічної дипломатії.

Проаналізовано та узагальнено досвід економічної дипломатії ряду провідних країн світу: ФРН, Польщі, Великобританії, США, Китаю, Японії. На основі такої систематизації виокремлено спільні та відмінні риси економічної дипломатії названих держав.

Визначено специфіку економічної дипломатії ЄС та обґрунтовано перспективи забезпечення національних інтересів в інтеграції України до світового господарства механізмами економічної дипломатії.

Ключові слова: економічна дипломатія, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародне економічне партнерство, енергетична дипломатія, експорт, імпорт, інвестиційна діяльність, зовнішній борг.

АННОТАЦИЯ

Флиссак К.А. Методологические основы и механизмы использования экономической дипломатии в интеграции Украины в мировое хозяйство – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Институт международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2018.

В диссертации исследованы теоретические и методические основы функционирования экономической дипломатии как объективной составляющей современных международных экономических отношений. Раскрыты основные теоретические концепции экономической дипломатии как важной составляющей обеспечения национальных экономических интересов государства. Интерпретирована сущность экономической дипломатии как науки, как специфической формы деятельности государства и его субъектов и как инструмента внешнеэкономической деятельности.

Исследованы основные отраслевые и территориальные векторы экономической дипломатии Украины. Рассмотрена специфика энергетической дипломатии на мировом уровне и на уровне Украины. Освещены отдельные аспекты решения проблемы государственного внешнего долга инструментарием экономической дипломатии.

Проанализирован и обобщен опыт экономической дипломатии ряда ведущих стран мира: Германии, Польши, Великобритании, США, Китая, Японии. На основе такой систематизации выделены общие и отличительные черты экономической дипломатии названных государств.

Определена специфика экономической дипломатии ЕС и обоснованы перспективы обеспечения национальных интересов в интеграции Украины в мировое хозяйство механизмами экономической дипломатии.

Ключевые слова: экономическая дипломатия, внешнеэкономическая деятельность, международное экономическое партнерство, энергетическая дипломатия, экспорт, импорт, инвестиционная деятельность, внешний долг.

ANNOTATION

Flissak K.A. Methodological basis and mechanisms of using of economic diplomacy for Ukraine's integration into the world economy. – Manuscript.

The thesis is submitted for the academic degree of doctor of economic sciences by specialty 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv. – Kyiv, 2018.

In the thesis were investigated theoretical and methodological bases of functioning of economic diplomacy as an objective component of modern international economic relations. It covers the main theoretical concept of economic diplomacy as an important component of ensuring national economic interests of the state. There were interpreted the

essence of economic diplomacy as a science, as a specific form of activity of the state and its subjects and as an instrument of foreign economic activity.

There were extended theoretical and methodological approaches to the allocation of levels of economic diplomacy: were given necessary arguments for usage bilateral and multilateral formats of interstate economic relations in the theoretical analysis. Also the multilateral level was divided into: regional, group, and universal. It was shown essential features of the dialectical relationship between these named levels.

It discovers the basic sectoral and territorial vectors of economic diplomacy of Ukraine. There were considered the specifics of the energy diplomacy at the global level and at the level of Ukraine. There were proposed theoretical approaches to energy diplomacy as a separate component of economic diplomacy; clarified the specifics of the relevant actors economic diplomacy with the aim of creating favorable conditions for realization of export opportunities of domestic enterprises-producers of energy. Were shown the prospects for participation of Ukrainian representatives in the regional and global energy networks and infrastructure; clarified methodological principles with relation to diplomatic support of important international energy projects. Also were investigated some aspects of the solution to the problem of public external debt by instruments of economic diplomacy.

Analyzed and summarized the experience of economic diplomacy of a number of leading countries of the world such as: Germany, Poland, UK, USA, China, Japan. On the basis of this systematization were allocated to common and distinctive features of economic diplomacy of the states named.

With tools of economic and mathematical analysis it was made the estimation of results of foreign economic activity of Ukraine for the past 10 years. There were obtained the specific values of negative effects and hidden opportunities for export-import activities of Ukraine. Also there were proposed the method of assessing the effectiveness of economic diplomacy of Ukraine on the basis of objective quantitative indicators of the domestic economy, status and the dynamics of cooperation with foreign partners. There were developed the system of economic and mathematical models to determine the level of interdependence of indicators of financial provision by the state of functioning of diplomatic mechanisms in the foreign economic cooperation and effective evaluations of the individual country and its economic actors in this area.

On the basis of the specificity of the economic diplomacy of the EU were justified the prospects of securing national interests in Ukraine's integration to the world economy by the mechanisms of economic diplomacy.

Key words: economic diplomacy, foreign economic activity, international economic partnership, energy diplomacy, export, import, investment activity, external debt.